

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH
BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

NA TÉMA

**TEORIE RELATIVITY VE FILOSOFII
20. STOLETÍ**

Knihovna JU - PF

3 1 1 5 1 7 1 8 3 9

Autor práce: Kalusová Kristýna

Studijní obor: OV-VV

Vedoucí práce: doc. PhDr. Miroslav Sapík, PhD.

České Budějovice, prosinec 2005

Bibliografická identifikace

Název diplomové práce: Teorie relativity ve filosofii 20. století

Pracoviště: Katedra společenských věd

Autor: Kalusová Kristýna

Studijní obor: OV-VV

Vedoucí práce: doc. PhDr. Miroslav Sapík, PhD.

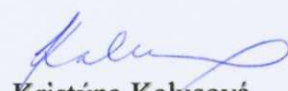
Rok obhajoby: 2005

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Teorie relativity ve filosofii 20. století“ vypracovala samostatně a použila jen pramenů, které cituji a uvádím v příložené bibliografii.

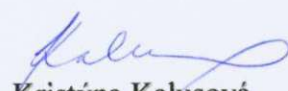
V Českých Budějovicích dne2005

Kristýna Kalusová

Kristýna Kalusová

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Teorie relativity ve filosofii 20. století“ vypracovala samostatně a použila jen pramenů, které cituji a uvádím v příložené bibliografii.

V Českých Budějovicích dne2005

Kristýna Kalusová

Poděkování

Především děkuji za pomoc při zpracování této diplomové práce vedoucímu katedry společenských věd a současně vedoucímu této diplomové práce panu doc. PhDr. Miroslavu Sapíkovi, PhD., který dal mé práci systematický řád, čímž dokázal tyto „poznámky z cest“ přeměnit ve vědeckou práci.

Dále bych chtěla touto cestou poděkovat panu doc. RNDr. Josefu Blažkovi, CSc., jenž mi částečně osvětlil fyzikální problematiku týkající se obsahu mé diplomové práce a odpověděl mi na mnohé otázky z čistě fyzikálního vědeckého pohledu.

Rovněž děkuji panu doc. PaedDr. Radko Chodurovi, CSc., bez kterého by tato práce ani vzniknout nemohla a kterému vděčím za řadu podnětných myšlenek i ve své výtvarné tvorbě.

Na závěr děkuji své rodině a svým přátelům, kteří se mnou na toto téma vždy ochotně a podnětně diskutovali, jmenovitě panu Mgr. Luboši Krninskému, Mgr. Martinu Remešovi a také Mgr. Martinu Pixovi.

Obsah

Anotace	6
Cizojazyčné resumé	8
Úvod aneb zpověď jisté fiktivní osoby	9
Zpověď jisté fiktivní osoby	10
1. Albert Einstein	13
1. 1. Život Alberta Einsteina	13
1. 2. Vábivý svět fyziky	18
1. 3. Einsteinův vzorec	20
2. Fyzikální otázky relativní existence	22
2. 1. Konečný vesmír	22
2. 2. „Nadproblém“ lidstva	24
2. 3. Relativní svět	26
2. 4. O nerelativitě	28
3. Relativita ve filosofii	30
3. 1. Friedrich Nietzsche a jeho myšlenky	30
3. 2. Ewige Wiederkunft des Gleichen	33
3. 3. Jungovy archetypy	34
3. 4. Relativita v psychologii obecně	36
4. Výtvarné umění a relativita	38
4. 1. Čtyřrozměrné umění	38
4. 2. Hypnotizér	39
5. Možnosti centrální nervové soustavy	40
5. 1. Komunikace	40
5. 2. Komunikace mimosmyslovým vnímáním	42
5. 3. Telepatie	43
5. 4. Telepatie - výzkum	45
5. 5. Transpersonální interakce - výzkum	46
6. Centrální nervová soustava	48
Shrnutí	50
Závěr	51
Věnování	52
Prameny	53

Předmluva

Tato diplomová práce je volným pokračováním mé ročníkové práce z filosofie z roku 2003 na téma „Relativita“, jež je k dispozici k nahlédnutí na katedře společenských věd na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Dále zde čerpám ze své práce z téhož roku, jež byla zpracována na téže fakultě, na katedře výtvarné výchovy, pod vedením Mgr. Zdeňka Hosmana, a z práce z roku 2004 zpracované rovněž na této katedře, jež nese název „Interpretace obrazu Hypnotizér“. Nyní již k představení diplomové práce samotné.

O váženém fyziku Albertu Einsteinovi byla napsána řada chvályhodné i méně lichotivé literatury. Je samozřejmostí, že to byl ojedinělý muž s nadměrně chytrou hlavou a jeho názory se staly perlou naší planety.

Při čtení jeho děl člověka napadají tak zajímavé myšlenky, kterým lze jen těžko odolat. Já neodolala toto léto 2002, když jsem si jednoho letního dne pročetla jeho zákony o relativitě. Relativita se pro mě stala vysvobozením z mých psychických stavů a přiměla mě přemýšlet nad problémem narození, života a smrti.

Myšlenka, jež mě u této studie napadla, pro mne znamená možnost připustit si, že náš život není nesmyslný.

Chtěla bych ve své práci nejprve začít samotným životem a dílem Einsteinovým, aby se čtenář mohl snadněji a rychleji dostat do problematiky, kterou zde otevírám.

Budu se snažit, aby se část mé práce, jež se zabývá pouhým výkladem již vyloženého, nestala nudnou. Uvedu zde autorův život nejen z té známé mediální stránky, ale budu vybírat i zajímavosti, které čtenáře nejednou jistě překvapí. Speciální a obecnou teorii relativity (obě tyto sličné dámy) zde představím samozřejmě nejen ze složitého fyzikálního hlediska, ale budu se snažit přesunout centrum zájmu na výklad filosofický, který je mi mnohem bližší a který se také svým způsobem stane vyvrcholením mých myšlenek.

Tento úvod píše ještě v situaci, kdy nemám své myšlenky na papíře zcela uceleny a zatím tápu po slovním vyjádření. Jaký je můj záměr? Jakou se chci vydat cestou? Určitě tou, jež byla vyšlapána nespokojenými, stále po pravdě prahnoucími lidmi, kteří hledají odpovědi na otázky, nad jakými ostatní mávnou rukou. Důležitost tohoto celospolečenského problému mě dohání k šílenství a nutí mě hledat uspokojivé odpovědi. Za tou neprůsvitnou látkou, tím tajemstvím naší i všech ostatních dob se skrývá otázka bytí a nebytí.

Musím se přiznat, že se setkávám se dvěma intenzivními pocity. Jeden je obavou, která tkví v tom, že nedokážu dostatečně vyjádřit své myšlenky tak, jak se mi přehrávají v hlavě. A

druhá, že nebudou stránky této práce stačit, aby bylo možno pochopit, co jsem tím vším chtěla říct.

Předchozí seminární práce, týkající se podobného tématu, se buď s žádným ohlasem nesetkaly nebo (což se týká poslední z nich, která putovala na katedru pedagogiky a psychologie) byly i se mnou odkázány k vysokoškolské pedagogicko-psychologické poradně.

Rozhodla jsem se však pokračovat a tento problém nastínit z poněkud exaktnějšího pohledu. Budu se zde opírat o teorie, které byly důkladně prozkoumány na vědecké bázi, čímž uberu své původní práci značné množství jejích polemických rysů.

Klíčová slova: časoprostor, bytí, nebytí, energie, hmota, iluze, relativita.

Cizojazyčné resumé

This diploma paper is a continuation of my 3rd year (2003) philosophy esej on the theme of "relativity", my other source is my esej called 'An interpretation of the picture Hypnotizer'. Furthermore only my current paper. We have heard very much about the physician Albert Einstein and also many positive and negative criticisms. We can safely say he was a unique person with a great mind.

When reading his work, many interesting thoughts come to mind. I didn't fight this last summer when I read his book on 'relativity'. Relativity became an escape route from my psychological situations and made me think about birth, life, and death. The idea that came to my mind gave me the impulse that life does have meaning. I would like to start my paper with an introduction to the life of Albert Einstein so that the reader can quickly understand the problem discussed in my paper.

I will try to make the paper as interesting as possible as it is a report on a report. I will not only talk about Einstein's life but also mention things that may surprise the reader. I will evaluate both theories of relativity, from the physical point of view but more thoroughly from the philosophical point of view which will form the climax of my paper. This introduction was written before I had all my ideas in order and knew exactly where to head and which route to take. I'm also afraid that the pages of this paper will not be enough for me to explain exactly what I mean. In the past my papers have not caused much disruption or on the other together with the paper I was sent to the psychology teacher's desk. I have decided to carry on with my ideas and to explain them in this paper.....

Úvod aneb zpověď jisté fiktivní osoby

„Mně stačí mystérium věčnosti života a vědomí nebo tušení, že veškeré bytí má stavbu až zázračnou...“¹

Touto subkapitolou nazvanou „Úvod aneb zpověď jisté fiktivní osoby“ zahajuji vlastně svou obhajobu této imaginární diplomové práce, jež je sama o sobě natolik relativní, že se na své cestě setká z mnohými kritickými pohledy. Proto sem zařazuji tuto Zpověď. Je zde obsažen důvod, proč jsem se rozhodla psát o tomto tématu, které mě doprovází už od začátku mého studia filosofie. Tato Zpověď je stínem, který věrně provází tuto práci na všech jejích stránkách. Lze ji označit jakýmsi duchem práce. Stínem, který neví, jak vyřešit problém absurdity, avšak snaží se hledat řešení, a to v oblastech, jež nejsou lehce pochopitelné.

Jistě znáte situaci, kdy jste nuceni číst mezi řádky. Zde to bude opravdu nutné. Budu se samozřejmě snažit texty co nejvíce spojit a dát jim řád, ale absolutně „polopaticky“ to nebude možné. Bystrý čtenář jistě usoudí, proč tomu tak nemůže být. Práce by ztratila svou „jiskru“, a to nemohu dopustit.

Platí zde stejná zásada jako u dobrého filmu. Dobrý film nám neotevře všechna svá tajemství, ale donutí nás, abychom si udělali závěr sami. O totéž usiluji i já svou prací. Otevřu zde mnohá témata, nabídnu některé logické poznatky a fakta opírající se o skutečnost.

Jelikož, jak sami brzy zjistíte, je vše relativní, tak tomu nemůže být jinak ani na stránkách této diplomové práce, která vlastně vzdává relativitě hold.

¹ Einstein, A.: *Jak vidím svět I.*, Praha 1993, NLN, str. 8.

Zpověď jisté fiktivní osoby

Otázkou bytí a existence na tomto i onom světě se od pradávna zabývala jak řada fyzikálních vědců, pro něž bylo typické zracionalizování problému, tak řada myslitelů a filosofů, kteří se naopak snažili přiblížit a posunout tyto otázky spíše k „onomu“ světu.

Jsem si vědoma, že výběrem tohoto tématu jsem započala nepřilíš optimistickou práci, jenže pojmy týkající se existence a bytí opravdu neskrývají žádnou překážku a dovolují svou čistotou zabrousit do jasně dané skutečnosti, kterou odhalím později.

V dějinách existovala období, jež se otázkou existence zabývala více než ostatní epochy. Trochu mě tento fakt znepokojuje, protože mám dojem, že se dnešní svět stává povrchnější a povrchnější, že nastává jakési odcizení od problému, který nastínil již Martin Heidegger, který zdůrazňoval, že člověk ztrácí schopnost zakoušet svou časovost, konečnost. Myslím si, že lidé dnes řeší zcela nepodstatné věci a na to důležité jim nezbyvá místo. Jen plynou v čase, jen existují. Neřeší svou konečnost. Nahlíží na smrt jako na něco, co se jich netýká ...

Dalo by se říci, že nejzanícenější do problému byli kdysi existencialisté. Když čtu jejich díla, dokáží si postupně uvědomovat ony hraniční situace, kterými končí naše působení na tomto světě. Nejlepší příklad tohoto silného dojmu najdeme na konci povídky Zed': „Kdyby mi teď v tom stavu, v jakém jsem byl, přišli oznámit, že se mohu klidně vrátit domů, že mi darovali život, nechalo by mě to chladným: Když jsme ztratili iluzi věčnosti, je úplně stejné čekat několik hodin nebo několik let...“².

Ten, kdo ztratí „iluzi věčnosti“, náhle si uvědomí, že jeho život jaksi postrádá smysl. Snaží se ho hledat, ale všechny pokusy se hroutí. Smyslem už nemůže být rodina, děti, ani jiný blízký člověk, protože cítíme tu sužovanou nespravedlnost konečnosti těchto všech... Také určitá činnost vykonaná pro dobro ostatních začne postrádat svého smyslu, je to jen činnost vykonaná pro ostatní smrtelníky. Tento člověk tedy zapojí vše, co v sobě má, aby tomuto živému rodu pomohl smysluplně, aby mu pomohl z absurdity smrti.

Také ve Šlejharově díle *Kyvadlo věčnosti* můžeme cítit určité zlehčení situace: „Ta smrt se týká jedině těch druhých a je tu kvůli takové podívané! Ne kvůli mrtvým, ale kvůli živým pořádají se ty naše „takové zas jednou fajnové funusky...““³.

Zamlouvá se mi však Sartrovo rozdělení termínů existence a esence. Líbí se mi, že zkoumá tuto podstatu – esenci. Myslím si, že tudy by cesta mohla vést, aby člověka vzpružila a probudila k čistému myšlení.

² Sartre, J. P.: *Zed'*, Praha 1992, Odeon.

³ Šlejhar, J. K.: *Maloměstská idylla - Kyvadlo věčnosti*, Praha 1991, nakl. Přemysl Plaček.

Také je jistě zajímavá myšlenka - „Grenzsituation“⁴, již nalézáme ve filosofii Marcelově a Jaspersově. Hovoří o jistém přesahování neboli o jisté transcendenci lidské existence. Sílu, která nás přesahuje a ovlivňuje naši existenci, nacházíme v tzv. „hraničních (mezních) situacích“. „Hraniční situace“ znamená jistě nějakou změnu, ale v čem tato změna spočívá? Je pozitivní, nebo negativní?

Člověk v této situaci nachází víru. Věří v něco, aby se nezbláznil a přežil, aby „zaplašil“ onu nesmyslnost do temnoty. Zůstává však otázkou, jakou víru člověk zvolí. Avšak jedno je jisté - člověk, který hledá smysl života a nachází ho, člověk, kterého jsem popsala na předešlé stránce, nemá víru v Boha. Máme však právo tohoto člověka obvinít z nezdravého psychologického uvažování? Bylo by to omezené. On se totiž dotkl Grenzsituation a má čisté vědomí o ztrátě „iluze věčnosti“. Co když nevěří ani v posmrtnou živoucí změnu po vlastní smrti?

Je ztracen, potápí se v bahně, ale v „bahně pravdy“! Má vlastně jasno a to mu pomáhá přemýšlet o jeho bytí jinak, s nadhledem, s jistou nezodpovězenou otázkou, ale s čistotou.

S otázkou existence a bytí nutně souvisí také otázka sebevraždy, již řešil v dějinách filosofie například Albert Camus. Odmítá ptaní se na to, zda stojí za to, abychom tento život žili. Říká, že bychom se měli naučit dívat se tragické absurdnosti do očí neboli žít s tragickou revoltou, ne se sebevraždou v zádech.

Náš fiktivní člověk, jehož postoj k existenci a bytí zde popisuji, však rozhodně nemá v úmyslu ukončit své bytí dobrovolně. Smrti se bojí, a pokud tento fakt o konečnosti nevyřeší, bude se bát až do konce. Snaží se spíše získat čas, aby vlivem vývoje společnosti přečkal tuto nejistotu a sám se částečně zapříčinil o jistou změnu.

Vraťme se však k těmto otázkám v dějinách filosofie. Svou podstatou materialistické pojetí bytí zastával Parmenidés. Jedno, věčné, nehybné, neproměnné a nedělené bytí pokládal za materiální substanci světa. Najdeme u něj však jistou „ošemetnost“, protože podle Parmenida je možno myslet jen jsoucí, je bytí a myšlení totéž, je stejného druhu. Platón naopak razil extrémně idealistické pojetí bytí, kde bytí náleží jen věčným idejím, materiální svět je jen „stínem“ těchto idejí a zná jen vznikání a zanikání. Cítím v jeho pojetí jistý pokrok. Kdyby Platón mohl žít i dnes, jistě by svou teorii dopracoval do zdárného zracionalizovaného konce.

Tomáš Akvinský se trochu vzdaluje myšlení naší fiktivní osobnosti. Na vrchol hierarchie jsoucna řadí božské bytí, jež propůjčuje teprve bytí všemu jsoucímu. Sartre, přestože mluví o

⁴ Z německého slova - die Grenze – hranice.

odsouzení ke svobodě, protože člověk sám sebe nestvořil, jistě nezamýšlí variantu nějaké hierarchie bytí. Je také ateista, když tvrdí, že lidí se nikdo neptá na to, zda chtějí či nechťejí být, jsou zkrátka ve svobodě a stávají se za vše odpovědnými. Sartre, který se zabývá existencí, píše ve svých dílech o tom, že existovat znamená vytvořit si vlastní existenci. Tímto se také dotýká otázky vědomí, čímž se podle mého názoru značně přibližuje buddhistické nauce. Snaží se dokázat, že vědomí samo o sobě není vůbec nic, avšak vždy musí být o něčem. O čem bude, rozhoduje člověk sám za sebe.

Ano, toto je velmi sympatické jisté fiktivní osobě, která považuje vědomí a myšlenku člověka za hlavní a důležitou zbraň proti absurdnosti světa. Ale splynutí s absolutnem, které ukládá právě například buddhismus, je pro něj příliš neracionální. Avšak jisté konkrétnější vyjádření tohoto pojmu by mohlo cosi objasňovat.

To jediné důležité na tomto světě je přemýšlení právě nad existencí, protože ostatní věci nás mohou potkat, ale také nás mohou zcela úspěšně míjet. Skutečnost „hraniční situace“ však „číhá“ na všechny z nás. Pokud lidstvo nevyřeší tento problém, nebude moci spokojeně a s čistým svědomím reprodukovat další smrtelníky a bude nucené žít v omezenosti, aby se nezhroutilo z pravdy.

Třeba jednou přijde ona fiktivní osobnost a dá lidstvu jistý „lék“... Naučí ho racionálně vnímat svou podstatu a odebere lidem kříž absurdnosti.

1. Albert Einstein

Jaký byl člověk, který upozornil na tento nejzajímavější fenomén? Jaký byl, jak žil? Touto kapitolou chci vytvořit půdu pro lepší pochopení další problematiky, jež se pojí k dílu tohoto génia. Je velice zajímavé sledovat, kde se zrodily jeho myšlenky a jakým způsobem byly přijaty světovou veřejností. Jak se společnost k tomuto člověku postavila tváří v tvář. Co všechno „milý Einstein“ musel zakusit, než se dostal ke svému vědeckému cíli. Jaký vlastně může být člověk, který objeví něco takto neobvykle nadstandardně nadživotního?

Tato kapitola má v této práci svou nezastupitelnou úlohu. Tvoří základnu práce. Bez připomenutí zrodu těchto objevných myšlenek by byla tato práce nekompletní. Citlivý čtenář se mnou bude jistě souhlasit.

Zařazení této kapitoly má ještě jeden velmi podstatný důvod. Jelikož je tato práce psána na katedře pedagogické fakulty, považuji za zajímavé zde připomenout tuto pedagogickou zajímavost, kterou jistě Albert Einstein ve svých školních letech byl, čímž vytvořil jakési poselství pro budoucí pedagogiku. Odmítání zvláštních žáků není správné. Měli bychom se snažit jejich zvláštnosti rozvíjet, a ne je ničit.

1. 1. Život Alberta Einsteina

„Přání objevit realitu zbavenou lidských nejistot bylo rozhodující pro jeho základní práci. Jeho dvě teorie relativity se snaží podat konsistentní popis vesmíru nezávislého na lidech, kteří ho pozorují, a neovlivněného proměnlivým vztahovým rámcem.“⁵

Albert Einstein se narodil 14. března 1879 v bavorském městečku Ulmu. Byl samotářské a velmi snivé dítě, ve kterém se mísil až nepřirozený klid se záchvatem zuřivosti. Rodiče se jej snažili vést k hudbě, takže začal hrát na housle a ty se mu staly jeho malým společníkem už navždy. Byl nesporným talentem, uměl hudbu neobyčejně prožít a vyjádřit tak s hudbou i náladu autora, který ji skládal. V sedmi letech začal chodit do katolické veřejné školy. Jeho samota se v něm prohlubovala vzhledem k tomu, že byl jediný Žid ve třídě, což jej předurčovalo k nelehké životní dráze. Mládí se pro něho stává tedy obdobím „hluboké religiozity“. Spolužáci mu dávají přezdívku „Biedermaier“ (čili Poctivý Honza).

⁵ Heihfield, R., Carter, P.: *Soukromý život Alberta Einsteina*, Praha 1994, NLN.

Četla jsem Einsteinovy životopisy, jež uráží jeho ranou inteligenci. Ale opak je pravdou, už jako malé dítě byl jedním z nejlepších. Jediná potíž se skrývá v tom, že autoritativní obecné školy v Německu mu neposkytovaly takové volné pole působnosti, jaké by malý génus potřeboval. Přísný režim, který například nastal na Luitpoldově gymnáziu, když mu bylo necelých 10 let, s ním krutě otrásal. Tehdy se jeden jeho profesor (učil řečtinu) proslavil větou: „Z Alberta nikdy nic nebude!“ Nutno podotknout, že to bylo také to jediné, co tohoto profesora skutečně proslavilo.

Albert neměl Německo rád kvůli jeho „šosáctví“. Příčily se mu vlastnosti a řádovost strohého způsobu německého života. Když se mu rodiče v roce 1894 odstěhovali do Itálie, zůstal navíc v Mnichově úplně sám. Stesk po rodině ho donutil utéci za nimi.

Matka byla z jeho chování zarmoucená, ale snažila se mu pomoci tím, že se ho za pomoci svého přítele pokusila přihlásit na Švýcarskou federální polytechniku v Curychu. U přijímacích zkoušek bohužel neuspěl. Nebyl však všem dnům konec... Začal studovat na střední kantonální škole v Aarau, kde žil u profesora řečtiny a dějepisu Josta Wintelera. Bylo to prý nejkrásnější období jeho života už díky jeho první lásce Marii, dcery pana Wintelera.

Fyzika v jeho životě hrála velkou roli, ale citový život ho samozřejmě provázel jako ostatně každého člověka. Nechci se zde rozepisovat o jeho manželství, které skončilo žalostně a přineslo s sebou dvě děti, Hanse Alberta a Eduarda. Touto větou se Einsteina nezastávám, ale byl také jen člověk, a když občas někomu ublížil, bylo to díky jeho celoživotnímu dílu – fyzice.

Einstein se po roce rozhodl předstoupit před komisi polytechniky znovu a tentokrát uspěl! Zde se pak setkal právě se svou budoucí ženou, Srbkou Milevou Maričovou z Vojvodiny. Byla to neobyčejná žena, protože tehdy se ženy na univerzity tohoto druhu „nehrnuly“. Její inteligence dosahovala takové úrovně, že si ji Albert zamiloval a považoval ji za svého rovnocenného studijního partnera. Mileva dostala od spolužáků přezdívku „svěťice“ kvůli své ochotě a dobrotě. Měla však bohužel vrozenou vadu (luxaci levého kyčelního kloubu) – kulhala. Einsteinova německy stroze smýšlející matka Milevu nesnášela a dělala vše pro to, aby si ji Albert nikdy nevzal.

Einstein po ukončení vysoké školy (v roce 1900) nemohl najít zaměstnání také díky jednomu z učitelů na polytechnice, který mu „házet klacky pod nohy“. Živil se tedy vyučováním exaktních věd na různých menších školách a z těchto existenčních nesnází mu pomohl až později jeho přítel. Aby uživil rodinu, přijal místo u referentského stolu na patentním úřadě v Bernu. Zdálo by se, že toto místo bylo pro Einsteina potupným, ale tehdy učinilo Einsteinovi velkou radost a hlavně mu bylo záchranou z určité životní bídy. Také

díky nenáročnosti tohoto povolání mohl naštěstí přemýšlet nad problémy své první teorie relativity.

Pak nastává zlom díky všeobecně známé stati „Zur Elektrodynamik bewegter Körper“ („O elektrodynamice pohybujících se těles“), již věnuje roku 1905 německému vědeckému časopisu „Annalen der Physik“. Není to však ani první a ani poslední příspěvek pro tento časopis.

Roku 1908 byl jmenován členem akademické obce. Jeho hodiny navštěvovali zpočátku třeba jen tři studenti díky tomu, že mu byly vyhrazeny pouze přednášky od ranních sedmi hodin, přičemž stále ještě pracoval na patentním úřadě. Tento rok také začíná jeho první vědecká spolupráce vůbec, s matematikem Jacobem Laubem. V roce 1909 byl ve svých teprve třiceti letech jmenován mimořádným profesorem teoretické fyziky na univerzitě v Curychu, mimochodem na téže univerzitě, kde ho napoprvé odmítli přijmout... Paradoxem však zůstává, že Einstein nemá na tomto místě o moc vyšší plat než na patentovém úřadě. Jak sám řekl: „Ve své teorii rozmíst'uji hodiny do každého bodu vesmíru, ale v životě si tak opatřím jeden budík do pokoje.“

Rozhodne se tedy odejít k nám do našeho hlavního města, kde finanční ohodnocení na německé části univerzity bylo pro Einsteina vábnější. Pražské podmínky však byly pro rodinu Einsteinových opravdu dobrodružné! Einsteinovy zážitky mne, musím se přiznat, trochu rozesmály. Jednou větou se dají shrnout asi takto: „Čím je národ špinavější, tím je odolnější.“

Potkával se zde s Kafkou, Maxem Brodem a dalšími. Radoval se z pěkně vybavené knihovny na univerzitě. Také si hodně všímal nepřátelství mezi Čechy a Němci, které zde panovalo.

Roku 1912 byl Albert Einstein jmenován s desetiletou platností profesorem teoretické fyziky na švýcarské federální polytechnice. Mileva dva roky nato odjela se svými dětmi zpět do Curychu a už se nikdy nevrátila. Einstein na nádraží pochopil, že do jisté míry přichází o své děti, a na nádraží se prý rozplakal...

Po rozvodu s Milevou Maričovou si Einstein vzal roku 1919 svou vlastní sestřenicí Elsu. Existovala zde dokonce dvojnásobná přízeň, jelikož Einsteinova matka byla Elsy teta a Elsa byla vzdálená příbuzná i ze strany Albertova otce. Měla jsem příležitost vidět společnou fotografii Alberta a Elsy a podoba byla skutečně neuvěřitelná.

Einstein se tedy paradoxně vrátil do tehdy tak nenáviděného „šosáckého“ Německa, konkrétně do Berlína, a stal se členem Pruské akademie věd. Dostává funkci ředitele Ústavu

císaře Viléma pro fyziku, což mu přineslo mnohé úlevy ve výuce a mohl se soustředit na svá vědecká bádání.

Další zlom v jeho složitém životě nastal právě v roce 1914, kdy vypukla první světová válka. Stal se členem Ligy nové vlasti a svým pacifistickým přístupem až do konce života bojoval proti válce. Využíval právě své téměř božské slávy, protože věděl, že ho lidé poslouchají. Ze začátku stále ještě zůstával v Německu, aby mohl v poklidu pracovat, a Němce za jejich brutalitu z hlouby duše nenáviděl.

Peníze za svou Nobelovu cenu, kterou dostal roku 1922, věnoval Milevě, aby tím zabezpečil oba své syny. Je ironií, že Nobelovu cenu nedostal za teorii relativity, ale vlastně za práci o fotoelektrickém efektu.

Když začínalo slábnout jeho postavení ve vědě, protože neuznával kvantovou fyziku, viděl smysl svého života stále více v boji proti válečnému zbrojení a rozvíjel svou zvláštní idealistickou politiku pro obranu sionismu. Usiloval o vytvoření židovského státu spolu s pozdějším prvním prezidentem Izraele Chaimem Weizmannem, což také předurčilo fakt, že se stal prvním člověkem, kterému bylo uděleno čestné občanství města Tel Avivu. Vyslovoval také podporu komunistickému režimu v Moskvě a podílel se na založení organizace Sdružení přátel nového Ruska. Roku 1922 byl členem Výboru pro intelektuální spolupráci ustanoveného Společností národů (roku 1931 jej ale opouští).

V meziválečném období roku 1929 koupil malý pozemek ve vesnici Caputh poblíž Berlína a nechává si na něm postavit vlastní dům.

Historie rodiny Einsteinových se do jisté míry opakovala, protože Hans Albert Einstein si také vybral malou a ošklivou ženu a celá rodina včetně otce proti tomuto sňatku protestovala. Se svou novou rodinou a se svým otcem později odešel do Ameriky (1940 Anglie a Francie vyhlásila válku Německu a Einstein přijal americké občanství), kde i přes určité neshody v jejich vztahu společně pracovali u armádního sboru inženýrů. Einstein zde například sepsal svou podnětnou teoretickou studii o výbušninách. Bohužel se účastní také vývoje atomových zbraní, což ho mrzelo až do konce života.

Druhý syn Eduard studoval lékařskou fakultu (zejména psychologii) a navázal také vztah se starší ženou. Jeho duševní onemocnění se však nebezpečně stupňovalo a prameny uvádějí, že byl léčen snad i u samotného Sigmunda Freuda. V psychologických pramenech jsem však tuto skutečnost neobjevila. Otec s ním udržoval jen velmi nepravidelnou korespondenci.

O Einsteina se v posledních letech jeho života starala slečna Dukasová, již poté ve své závěti zachoval to nejcennější ze svého majetku – příjmy z autorských honorářů a autorských práv.

Albert Einstein zemřel 18. dubna 1955 v americkém Princetonu. Po operaci břišního nádoru lékaři zjišťují, že měl Einstein výduť na břišní tepně, která se pod tlakem krve zvětšovala. Po jeho smrti Dr. Thomas Harvey tajně uchoval jeho mozek a podrobil ho rozsáhlému zkoumání.

Následná analýza přinesla fantastické výsledky. Bylo zjištěno, že Einsteinův mozek se výrazně lišil od normálních hodnot.

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNA -8-
Husova 458, 370 05 České Budějovice

1. 2. Vábivý svět fyziky

Již známe půdu, ze které se slavná teorie rodí. V této podkapitole chci čtenáři nastínit fyzikální podstatu teorie a svět fyziky v době Einsteinově vůbec. Dotknu se zde některých problémů, které budou rozvíjeny v dalších kapitolách.

Ve fyzice 19. století nacházíme období určité krize, jež vychází z koexistence dvou teorií, které si navzájem protiřečí – mechaniky (vědě zabývající se pohybem tzv. tuhých těles) a elektromagnetismu (vědě o záření). Mechanika spočívá v principu relativity, kterou poprvé formuloval Galilei. Pro lepší pochopení tohoto pojmu zde uvedu příklad. Letadlo letí v přímém směru stálou rychlostí, věci v něm se pohybují stejně jako na Zemi, což znamená, že pohyb se vlastně rovná nule. Pohyb však existuje vzhledem k Zemi, ta se pohybuje vzhledem k Slunci a tak dále.

S první elektromagnetickou (světelnou) teorií přichází Maxwell v 60.–70. letech, kdy zavádí tzv. éter, kterým se šíří světlo vlněním. Éter tedy vyplňuje celý vesmír, je bezbarvý, bez váhy, podobný anglickému želé, zkrátka bez fyzikálních vlastností krom jedné – absolutní nehybnosti!

Tato teorie byla však velmi brzy vyvrácena pokusem, který provedl Michelson. Avšak spor se tím ve světě fyziky ani zdaleka nevyřešil.

Fyzikové 19. století již byli přesvědčeni o tom, že je hmota utvořena z atomů (přestože ještě tato generace fyziků nespátřila atom „ve skutečnosti“), které ve svém seskupení vytvářejí tělesa. Mezi atomy existuje ale volný prostor – „díry“, jež znamenají pro hmotu jediné – je nespojitá. Fyziky proto hodně trápí fakt, že u světla by tomu mělo být jinak a mělo by být spojitě.

Tento problém však rozetne Einstein, který v březnu roku 1905 dokazuje, že světlo se sestává také z částecek jako hmota. Přichází z hypotézou světelných „kvant“. V červnu již buduje teorii světla bez éteru, tzv. „Speciální teorii relativity“.

V Maxwellově teorii a ve statické mechanice hraje základní roli energie a tímto faktem se právě inspiroval Einstein. Světlo podle něj tedy tvoří „zrníčka“ = „atomy energie“ = „světelná kvanta“, jež dnes nazýváme „fotony“. Tím Einstein dokazuje, že světlo je přetržité jako hmota, ale zároveň uvažuje o tom, že je i spojitě.

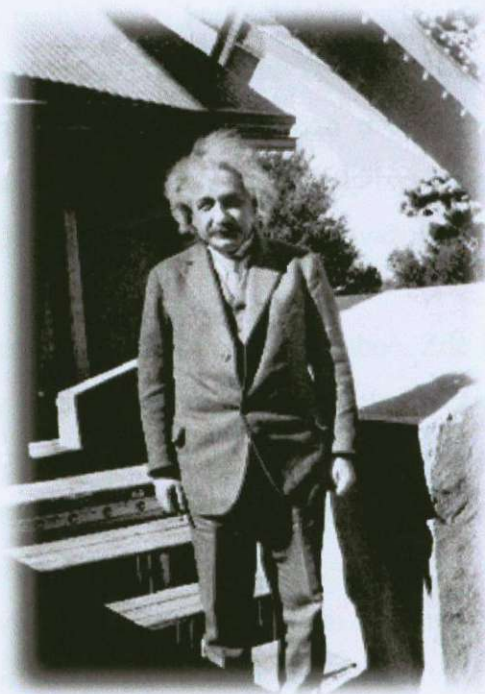
Einstein se tedy snaží sjednotit teorii světla (elektromagnetismus) s teorií hmoty (mechanika). Opírá se zde o fakt, že světlo se pohybuje vždy touž rychlostí a podle zákonů

teorie relativity – nic nemůže zůstat dokonale bez pohybu⁶. Přichází se smršťováním rozměrů a rozpínáním času. Říká, že čas není pro všechny pozorovatele stejný, není absolutní.

Tento stav je popisován na známém příkladě s vlakem, kdy ve vlaku, pohybujícím se doprava, cestují dva fotografové, kteří stojí na opačných koncích. Uprostřed stojí muž A, kterému se zdá, že fotograf 1 stojící v řídící kabině vlaku, spustil svůj blesk dříve než F2, stojící na opačném konci. Projíždějící vlak však sleduje muž B, stojící na pevné zemi, a zdá se mu, že blesky od obou fotografů byly spuštěny naprosto současně. Pravdu však mají oba muži, protože vlak, jež se pohybuje doprava, umožní fakt, že světlo z blesku F1 nedohání muže A jako blesk F2, takže světlo v tomto případě opravdu urazí kratší vzdálenost.

Je třeba také podotknout, že teorie relativity byla od raného počátku chápána ve spojitosti s filosofií. Konaly se různé vědecké konference, kterých se například v Paříži zúčastnil proslulý filosof Bergson.

Tato práce se tedy bude zaměřovat spíše na filosofické důsledky Einsteinovy teorie.

⁶ Avšak toto samotné je velmi diskutabilní. Věnuji se tomuto problému v této práci v podkapitole „O nerelativitě“.

1. 3. Einsteinův vzorec

Tuto subkapitolu věnuji vzorci, který obrátil svět fyziky naruby a ve kterém zůstává pro lidstvo skryto ještě velké množství pravdy. Pro lepší porozumění zde vzoreček kompletně rozvedu. Postupně se zde dostáváme k jádru problému. Některé momenty této podkapitoly budou velmi důležité k pochopení kapitol následujících.

Z četných vědeckých řešení, kterých Einstein dosáhl v roce 1905, si další generace na prvním místě udržují v paměti slavnou rovnici mezi hmotou a energií – $E = mc^2$.

Nejprve si tento vzoreček podrobněji rozebereme. „E“ zde můžeme brát za rozlehlou oblast energií, „m“ pak za materiální obsah vesmíru, „c“ je prostě jen rychlost světla. Toto nečekané písmeno má ve svém jméně, pravděpodobně jako výraz úcty k období do poloviny 17. století, kdy byla věda soustředěna v Itálii a vybranou řečí byla latina. Celeritas znamená latinsky „rychlost“. Je kořenem anglického slova „celerity“ a českého slova „akcelerace“.

Tento vzoreček vyjadřuje skutečnost, že těleso vyzařuje v podobě světla určitou energii a tedy hmotnost vyzařovaného tělesa se zmenšuje o E/c . Setrvačná charakteristika souvisí s množstvím E v tělese. Když těleso energii přijímá, jeho hmota se zvětšuje a naopak. A zde se dostávám ke klíčovému problému, u kterého také začíná má práce – když těleso danou energii ztrácí, jeho hmoty ubývá. Z fyzikálního hlediska bychom neměli používat pojem hmota, nýbrž hmotnost. Pro mou práci je ale tato drobná, z filosofického hlediska jistě obhajitelná záměna, důležitá. Vycházím z toho, že tedy bez energie by nemělo těleso žádnou hmotnost – nebylo by! Musíme zde samozřejmě uvažovat v jistém nadhledu o zákonu zachování energie...

K tomuto problému se vrátím později velmi podrobně. Zde bych však chtěla pokračovat ve vysvětlení problematiky teorie relativity. Vytvořením speciální teorie relativity nemohl být Einstein zcela uspokojen. V dokonale dopracované teorii by totiž nemělo mít nic privilegované postavení. Naráží zde na Galileův model přímočarého, „uniformního“ pohybu, jež je rovný nule. Nechce připustit toto privilegium.

Dle Galileova zákona všechna tělesa bez ohledu na hmotnost padají týmž zrychlením. Einstein tedy roku 1915 formuluje všeobecnou teorii relativity. Prostor hraje důležitou roli. Je tělesy deformován a zároveň, ač působí tedy na ostatní věci, které v něm jsou, je jimi modifikován. Jako takový nemůže prostor bez věcí, jež ho utvářejí, existovat.

Einstein doplňuje onen čtvrtý rozměr, rozměr času, s již daným trojrozměrným prostorem. Tato teze nabývá zvláštní přitažlivosti, uvědomíme-li si fakt, že kdybychom vyprázdnili svět

od hmoty, zmizel by i čas a naopak. Hmota je tedy důležitá, jelikož netvoří jen prostor, ale i čas!

2.1. Hmotový tvar

Při studiu této kapitoly jsem narazil na zajímavé a složité téma, které se týká tématu. Všechno se mi zdálo být velmi složité a těžké, ale když jsem se pokusil najít nějakou jednoduchou představu, která by mi pomohla pochopit, co se vlastně děje, zjistil jsem, že to není tak jednoduché, jak jsem si myslel. Všechno se mi zdálo být velmi složité a těžké, ale když jsem se pokusil najít nějakou jednoduchou představu, která by mi pomohla pochopit, co se vlastně děje, zjistil jsem, že to není tak jednoduché, jak jsem si myslel. Všechno se mi zdálo být velmi složité a těžké, ale když jsem se pokusil najít nějakou jednoduchou představu, která by mi pomohla pochopit, co se vlastně děje, zjistil jsem, že to není tak jednoduché, jak jsem si myslel.

Když jsem si přečetl knihu německého vědce Heinricha Weyla "První tři minuty", zjistil jsem, že to není tak jednoduché, jak jsem si myslel. Všechno se mi zdálo být velmi složité a těžké, ale když jsem se pokusil najít nějakou jednoduchou představu, která by mi pomohla pochopit, co se vlastně děje, zjistil jsem, že to není tak jednoduché, jak jsem si myslel. Všechno se mi zdálo být velmi složité a těžké, ale když jsem se pokusil najít nějakou jednoduchou představu, která by mi pomohla pochopit, co se vlastně děje, zjistil jsem, že to není tak jednoduché, jak jsem si myslel.

2. Fyzikální otázky relativní existence

„Jen nebesa vědí, jaký zdánlivý nesmysl se může zítra potvrdit jako pravdivý.“

A. N. Whitehead

Dle vzorečku $E = mc^2$, jemuž byl věnován závěr předchozí kapitoly, lze upravit a vysvětlit řadu tvrzení, řadu nejasností, možná že téměř všechny. Zde jeden takový případ nabízím.

2. 1. Konečný vesmír

Při studiu těchto záležitostí jsem narazila na zajímavou okolnost, která se týká mé práce. Líbilo se mi Einsteinovo pojednání o deformaci prostoru, již připodobňuje k napnutému plátnu, které bylo deformováno například tenisovým míčkem. Těleso tedy zaujalo určitou polohu a všechna ostatní tělesa, která bychom na plátno vypouštěli, by deformovala prostor dle prvního tělesa. Země jako taková ve Vesmíru deformuje prostor, a tedy poté každá jiná věc bude deformovat prostor podobně, protože už je jednou deformován. Jenže jak víme, před dávnými lety (někdy je to označováno jako začátek všeho) byla všechna tělesa spojena v jednotu. Nastal Velký třesk a tělesa se rozlétla na několik částí. Které z nich jako první však deformovalo prostor? I když neexistuje „středobod“ Vesmíru, je již od pradávna za něj považováno Slunce díky svému vysokému energetickému potenciálu, který všichni využíváme – sluneční energii. Jestli je tento fakt skutečný, však zůstává otázkou. Tato případná jemná lež nehraje v našem problému tak velkou roli.

Když jsem si pročetla knihu Stevena Weinberga „První tři minuty“, zaujal mě jeden zvláštní nesoulad. Jednalo se o otázku konečnosti či nekonečnosti Vesmíru. Pro upřesnění – nejedná se zde o obecnou otázku konečnosti Vesmíru jako hmoty, ale o časové trvání Vesmíru. Cituji: „Vesmír se může stále rozpínat, může být stále pustější a stále více bez života. Nebo se může stále smršťovat a galaxie, hvězdy, atomy a atomová jádra se rozštěpí zpět na svoje složky. Všechny problémy, se kterými jsme se setkali v prvních třech minutách, se znovu objeví a v opačném pořadí v posledních třech minutách.“⁷ Weinberg ve svém díle píše o tom, že dnes existují dva základní pohledy na tuto problematiku, přičemž záleží na tom, zda je kosmická hustota větší, nebo menší než kritická. Když je menší, tak podle první teorie se bude Vesmír neustále rozpínat, a bude tedy nekonečný, v opačném případě se

⁷ Weinberg, S.: *První tři minuty*, Praha 1982, Ml. Fronta, str. 14.

Vesmír začne v určitém okamžiku smršťovat, a bude konečný. Bude lepší, když se nebudeme soustředit na ony hustoty, ale pouze na fakt dvou možností – konečnosti, nebo nekonečnosti.

Domnívám se totiž, že kdyby existovaly obě tyto možnosti, bylo by to v rozporu s teorií relativity. A podložení tohoto názoru? Vychází právě z Einsteinova vzorce. Dříve byly kosmické objekty blíže u sebe. Někdy před miliardami let bylo prý dokonce vše v jednom místě a hustota hmoty ve Vesmíru byla nekonečná. Vlivem rozpínání však tělesa ztrácejí svou kinetickou energii a stále se sobě vzdalují. A už jsem u jádra problému. Pro nás je Slunce velmi důležitý zdroj energie, a když budeme i nadále podléhat rozpínání Vesmíru, bude to znamenat jistý úpadek energie. Tělesa ztrácejí mezi sebou přitažlivost, protože podléhají vesmírnému rozpínání. Když tedy podle Einsteinovy teorie nějaké těleso ztrácí energii, ztrácí i svou hmotnost... Jsme v cíli tohoto uvažování – Vesmír by tedy měl zaniknout tak či onak, protože i dalším postupným rozpínáním Vesmíru budou tělesa ztrácet energii, hmotnost a v konečném stádiu zaniknou. Je to samozřejmě nesrovnatelně delší časový úsek než při smršťování Vesmíru, ale je nutné jej vzít také na vědomí.

I když budeme počítat se zákonem zachování energie, že ta nikdy sama o sobě nemůže zaniknout, přece i ono předání energie do prostoru znamená pro planetu a další vesmírné objekty „smrt“. Ono „předávání energie do prostoru“ je vlastně předávání energie Vesmíru. Ten, teď již bráno obecně (dle hmoty), se jeví jako to jediné absolutní, co si lze představit. V něm oběma směry něco začíná i končí. On dovoluje tělesům tvarovat prostor – on je základním prostorem. Ale jelikož je vše relativní, tak i tento fenomén by měl mít své hranice, ač proměnné.

2. 2. „Nadproblém“ lidstva

V předchozí podkapitole jsme se dotkli poněkud choulostivého problému, týkajícího se zániku – „smrti“⁸. Jistě nebude od věci tento fakt nazvat „Nadproblémem“ lidstva. Nabízí se zde jedna zvláštnost. Proč se tento lidský problém nedotýká široké veřejnosti? Je to základ všeho, ale zároveň nejvíce přehlížená oblast vědeckého zkoumání. Jako by si tohoto faktického okamžiku téměř nikdo nevšímal. Lidé si existují ve svém lineárním proudu času. Podstata je nezajímá.

„Ptát se po smyslu nebo účelu vlastní existence, jakož i existence tvorstva vůbec, mi z objektivního hlediska vždycky připadalo nesmyslné.“

Albert Einstein

Během dlouhé doby, ve které železnou rukou panuje cyklus narození a úmrtí, kdy vlivem katastrof zanikne i mnoho životů najednou, nahrazují si lidé smysl života různými přízemnostmi, jež jim poskytuje jejich svět. Vnímají svá těla mechanickým způsobem, definují většinu svých zážitků v pojmech absolutního trojrozměrného prostoru a lineárního času. Nejsou dostatečně pečliví při rozjímání nad svou konečností. Prožívají jistou formu odcizení, protože ztrácí schopnost zakoušet svou časovost a nahlízejí na smrt jako na něco, co se jich netýká. Skutečnou podobu absurdity tohoto trojrozměrného světa dokáží částečně odhalovat, až když se smrt bezprostředně dotkne jich nebo jejich přátel. Pak pocítí náhle tragiku tohoto „jejich“ světa a neví, jak dál. Hledají často útěchu ve víře. Myslím si však, že tudy cesta nevede. Víra ve všemohoucího Boha nám sice pomůže zastříti si v mysli nepříjemnou situaci, ale zároveň nevysvětlí náš osobní smysl.

Je načase skončit s odmítáním zážitků ležících mimo náš newtonovský způsob myšlení a rozšířit tak rámec naší reality. Když začneme pozorovat své vnitřní rozpoložení, zjistíme, že náš osobní čas plyne různou rychlostí, která se mění podle naší nálady a zážitků.

Myslím si, že časoprostorová realita existuje během lidského života v nevědomí jednotlivců. Posmrtně nebo při případném stavu nevědomí lze prohlédnout tuto relativitu, protože v tomto okamžiku přestávají fungovat složky vědomí.

⁸ Uvozovky používám z toho důvodu, že nepovažuji tento okamžik za zatím prokazatelný, plně objasněný stav lidské existence, ale jen za jakési její nepravé označení. Jedná se pouze o slovo, jež zlepšuje porozumění v lidské komunikaci. Té je nicméně věnována jedna z dalších kapitol.

Zůstává jen otázkou, kdy vědci budoucích generací tento princip objasní pomocí určitých fyzikálních zákonů, a dají tak lidskému rodu naději, že informace, jež svým narozením poskytl tomuto světu, nezaniká.

Je však důležité si uvědomit, že v našem relativním světě nebude hrát žádnou roli otázka hmoty, prostoru a času. Vše bude závislé na představě člověka, jíž si iluzorně vytvoří. Prostor nebude přetěžovat přebytečná hmota a čas nebude mít konce ani začátku. V konečné fázi si můžeme pomocí kvantové fyziky představit průběh takto koncipované teorie. Nebude existovat nic, a přece všechno; my se budeme vyskytovat všude, ale ve skutečnosti nikde.

Považuji téměř za jisté, že takto svět funguje už od pradávna, ale člověk si nepamatuje tuto svou iluzivní dráhu a vinou nedokonalé mysli⁹ si nepamatuje tyto přesahy do jiného časoprostorového okamžiku. Proto si v každé situaci, jíž nazývá slůvkem „ted“, připadá jako v osudové lineárně sestupné kategorii.

⁹ Zde není myšlena tato nedokonalá mysl doslovně. Možná ji lze označit pouze jako zatím neprozkoumanou mysl. Další kapitoly se CNS budou věnovat hlouběji.

2. 3. Relativní svět

„Relativismem nazýváme každou doktrínu, která popírá existenci absolutní pravdy nebo možnost jejího rozumového poznání, a prohlašuje proto, že poznání je relativní...“¹⁰

Tato subkapitola je stěžejním oddílem mé diplomové práce. Konstruuji zde svět plný relativity, opírající se o Einsteinův čtyřrozměrný prostor – o časoprostor.

Zkusme se na chvíli přenést do našeho iluzivního, relativního světa. Opírejte se zde o fakt, že existuje určitý časoprostor. Bez prostoru neexistuje čas a zároveň bez času neexistuje prostor. Dokážeme-li tedy přijít na to, jak oddělit jednu z těchto veličin, dokážeme změnit „skutečnost“, kterou vnímáme. To znamená, že budeme schopni ovlivňovat své „zhmotné“ představy, vize, iluze podle svých potřeb. Budeme se moci zcela nelineárně pohybovat v čase a naše myšlení si bude moci vytvářet svět a informace o něm, jaké bude chtít. Nevím, kdy bude toto vědomí opravdu tak vysíleno až mrtvo, ale domnívám se, že právě člověku, který umírá nebo prožije klinickou smrt, je umožněno přenést se nad přízemní rámec této dimenze našeho světa, protože zážitek pro tělo je absolutně nejsilnější.

O tom, že myšlenková naddimenze existuje, jsem hluboce přesvědčena (viz víra kolem nás, meditace, omamné a psychotropní látky, které ovlivňují naši psychiku atd.). Ano, snad to je jen klamání naší psychiky, ale co když lze hledat začátek nového zkoumání složité CNS, co když se zde blížíme jen ke komplexnější globální relativitě?

Lidský druh má někde uvnitř sebe dar přijít na to, jak ovlivňovat své bytí, protože jinak by nemohl procitnout a mít takové fascinující fantazijní myšlenky nad rámec svého světa. Je to úžasný důkaz toho, jak je možné vykročit ze slepé uličky „předávaného vědění“. Navíc náboženské představy tu existují už téměř od raného začátku, kdy si člověk potřebuje leccos vysvětlit.

Samozřejmě, že lze na tuto skutečnost nahlížet skepticky, ale také tak, že uznáme jistou zvláštní fantazii, nebo chcete-li vizi, iluzi. Všechna víra, kterou lidstvo od počátku věků poznalo, putuje ke stejnému cíli – nechce ztratit informaci o sobě. Člověk potřebuje víru, aby cítil v tom, co každodenně dělá, smysl. Aby jeho informace, jež vytváří, nepřišla nazmar. A tak občas procitne ze všednosti kolem sebe a dokáže myslet v jiné dimenzi.

Další příklad tohoto fenoménu je již od pradávna sledován u umělců, kteří se v zanícení své tvorby pohybují naprosto v jiné dimenzi, nevnímají...

¹⁰ Durozo, G., Roussell, A.: *Filozofický slovník*, nakl. Ewa edition 1994, str. 252.

Jde vlastně o zracionalizování dimenze nad přízemním rámcem světa. Díky těmto přesunům, které zavání kvantovou fyzikou, budeme moci dát sobě i druhým smysl života, narození. Informace člověka se neztratí, jen přestane být omezená na hmotu, která de facto v relativním světě bez prostoru neexistuje. Vědomí člověka tedy může zachycovat různé stavy najednou, stejně jako neutron v kvantové fyzice bude onen jedinec ve své iluzi na několika místech zároveň.

Myslím si, že ač člověk ještě nevyvinul techniku telepatie na běžně užívané úrovni, tak i dnes si vědomí vytváří tyto vize, kterými si „hmotně“ představuje svět. Vše, co kolem nás je, informace o naší životní situaci, si vytváříme sami svou iluzí. Je dost možné, že tento prostor existuje „ted“ jen díky tomu, že to chceme, ale člověk ještě nedokázal vyvinout takovou teorii, která by umožnila tyto přesuny logicky vysvětlit a učinit je obecně využitelné. V současné době se můžeme tedy pohybovat v relativním světě, ale nevíme o tom, protože nevíme o situaci, jež byla v jiném časoprostoru – nepamatujeme si na ni. Zkrátka pravidlům pohybu z jednoho časového rámce do druhého zatím dobře nerozumíme.

Drobný důkaz této teorie je možné najít ve známém pocitu - náš osobní čas plyne různou rychlostí, podle nálady a zážitků. Při porovnání našich vzpomínek s přáteli můžeme zjistit, že se nám nabízejí události v odlišném sledu, než si je vybavuje ten druhý. Tato situace se nám stává zvláště při vybavování si zážitků z dětství. Každému se jistě stala řada nevysvětlitelných věcí, jenže jim nepřikládáme význam. Máme pro tyto okolnosti krásné označení - náhoda. Je to však pouze tím, že neumíme vystoupit nad rámec „skutečnosti“. Zákonitosti relativního světa, přes svou danou omezenost na tomto světě, nevidíme.

Takzvaný „zdravý rozum“ není nic jiného než prosté zobecnění našich někdy povrchních představ a předsudků, vznikajících v každodenním životě. Je to určitá úroveň chápání, zrcadlící úroveň našich zkušeností.

2. 4. O nerelativitě

„Lidmi nehýbají věci, ale mínění o věcech.“

Epiktétos

Tato podkapitola reaguje svým obsahem na předchozí popsany relativní svět, který představuje jakýsi značný chaos, ale především v sobě skrývá velkou naději. Zde se možná ještě více „ponoříme do hloubky této nejistoty“, která vlastně jen sama o sobě potvrzuje vše, co je zde zatím zaznamenáno.

Je vůbec možné odpovědět na laickou, vzdáleně jednoduchou otázku: „Co není relativní?“ Samozřejmě, že lze na tuto otázku odpovědět... „Vše je relativní“. Vše je proměnlivé, nic není stálé, vše plyne vlivem čtvrtého rozměru – času. O tom, jestli je nutno chápat čas lineárně nás teorie relativity značně poučuje. Žádná lineárnost neexistuje, vymykala by se všem zákonům, včetně prvního pohybového zákona¹¹.

Fyzikální definice klidu vysvětluje, že tělesa se nacházejí ve stavu klidu, když na ně nepůsobí žádná vnější síla. Přičemž stav klidu se v ničem neliší od rovnoměrného přímočarého pohybu. Je nutné upozornit ještě na další fyzikální stat', která hovoří o tom, že na všechna pohybující se tělesa, která můžeme pozorovat, vždycky nějaká vnější síla působí – minimálně síla tření.

Tomuto všemu vládne jeden známý fakt principu relativity. Neexistuje jediný absolutní klid, ale nekonečné množství klidů.

Už starověcí myslitelé lineárnost a pohyb jako takový vůbec vylučovali. Vzpomeňme si například na Zenónovy aporie. Nejlepší je znázornění této zdánlivě, pro normálního smrtelníka nelogické skutečnosti, na tvrzení, o které se opírá sám starověký filosof. Jedná se o teorii letícího šípů, kdy šíp ve dráze svého letu prochází jednotlivými body. Kdyby tomu tak nebylo, bylo by nemožné vypočítat dráhu letu šípů, fakticky by neexistovala. To však znamená, že jestliže se šíp nachází v jednotlivých bodech a bod znamená klidový stav, tak součet bodů, tzv. „zdánlivého pohybu“, není ničím jiným, než součtem klidů. Takže se o žádném pohybu nedá prakticky hovořit, je relativní. Sám o sobě neexistuje.

Zajímavé bude, když si položíme tedy otázku, zda by tento pohyb šel přece uskutečnit. A zjišťujeme, že o pohybu lze mluvit jedině v případě vynechání jednoho ze čtyř daných

¹¹ 1. pohybový zákon hovoří o tom, že těleso setrvává v klidu nebo v rovnoměrném přímočarém pohybu, dokud není přimuceno působením jiného tělesa tento stav změnit. Tento zákon platí jen v tzv. inerciální vztažné soustavě.

rozměrů. Pak by nebylo možné zachytit, ani vypočítat dráhu letu šípu. Šíp by se z fyzikálního hlediska skutečně pohyboval, protože by chyběl třetí rozměr udávající přesnou polohu právě letícího, pohybujícího se šípu.

Tato teorie je samozřejmě vztažná na jakoukoli dimenzi. Tedy i na dimenzi smrtelnosti. Pokud dokážeme vynechat jeden ze čtyř Einsteinových rozměrů, nebude možné sledovat nic hmotně, ve své podstatě. V tom vidím kouzlo teorie relativity, v tom opět shledávám řešení.

3. 1. Friedrich Nietzsche a jeho myšlenky

Nietzsche je člověk, který se snažil pochopit svět a jeho smysl. Byl to filozof, který se zaměřoval na lidskou existenci a na to, jak se člověk může stát silným a svobodným. Jeho myšlenky byly velmi odvážné a často kontroverzní, ale také velmi hluboké. Nietzsche se domníval, že život nemá žádný předem určený smysl, a že každý člověk musí svůj smysl vytvořit sám. To byl jeden z hlavních principů jeho filozofie. Nietzsche také kritizoval křesťanství a morálku, kterou podle něj vytvořili lidé, aby se cítili lépe. On sám se domníval, že život je o tom, jak se člověk vyrovná s utrpením a jak se stane silnějším. Jeho myšlenky byly velmi vlivné na pozdější filozofy a umělce.

Nietzsche byl také velmi kritický vůči společnosti a její morálce. On se domníval, že lidé jsou často ovlivněni společenskými normami a že by měli být svobodní. Jeho myšlenky byly velmi odvážné a často kontroverzní, ale také velmi hluboké.

Nietzsche byl také velmi kritický vůči společnosti a její morálce. On se domníval, že lidé jsou často ovlivněni společenskými normami a že by měli být svobodní. Jeho myšlenky byly velmi odvážné a často kontroverzní, ale také velmi hluboké.

3. Relativita ve filosofii

„Relativita označuje povahu toho, co je relativní. Tak se mluví o relativitě poznání, abychom dali najevo, buď že můžeme poznat jenom jevy a nikoli věci o sobě, anebo že každé poznání je relativní vzhledem k fyzické a duševní konstituci lidské bytosti (prostorový a časový rámec, meze chápavosti atd.).“¹²

Tímto je ukončen rozbor relativní teorie. Víím, že zde vzniklo velké množství námětů pro diskusi. Následující kapitoly se zaměří na obhájení těchto myšlenek. Budou věnovány osobnostem, které se tohoto tématu v historii dotkli a měli snahu jej řešit. Lidstvu tím prokázali nemalou službu.

Existencialisté, o nichž jsem se v této práci již zmiňovala, dokázali skvěle absurdnost popsat, vyjádřit ji do sebemenších detailů. Řešení však nenabídli. Pouze konstatovali, jakým způsobem je to na světě zařízeno.

V průběhu mého studia filosofie mi však bylo umožněno proniknout do tajů děl známých filosofů, u kterých jsem se s tímto relativním fenoménem setkávala. Proto některé myšlenky, jež v nich byly uvedeny, zařazuji do své diplomové práce.

Tuto kapitolu zahajuji dílem a myšlenkami jednoho z nejslavnějších světových filosofů, Friedricha Nietzscheho.

3. 1. Friedrich Nietzsche a jeho myšlenky

Jedním z filosofů, kteří se dotkli svými hlubokými myšlenkami právě tohoto tématu, byl dle mého názoru Friedrich Nietzsche. Byl velmi ovlivněn hlavně podmínkami, v nichž v mládí vyrůstal. Otec, jenž vychoval mnoho členů pruské královské rodiny, měl na syna velký vliv, avšak brzy zemřel. To zapříčinilo onen fakt, že Friedrich musel vyrůstat pouze v dámské společnosti a jevil se zhýčkaný a psychicky slabý. Objevuje se v něm ale postupně určitá revolta proti získanému osudu a Nietzsche se začíná pohybovat po přímé cestě, jež se stává v budoucnu pro řadu studentů jeho díla velmi přitažlivou.

Již v osmnácti letech začíná tvrdit, že ztratil víru v Boha svých otců, a silně kritizuje křesťanství.

Takzvané „romantické“ období je prvním v jeho filosofickém smýšlení. Je zde mezi lety 1870 až 1875 ovlivněn Schopenhauerovým pojetím světa. Už tento fakt je velmi zajímavý,

¹² Durazo, G., Roussell, A.: Filozofický slovník, nakl. Ewa edition 1994, str. 252

když si uvědomíme, že Einsteinovým největším filosofickým vzorem byl také Schopenhauer, který tvrdil, že člověk sice může dělat, co chce, ale nemůže chtít, aby chtěl¹³, se stal jedním z Einsteinových nejoblíbenějších. U Nietzscheho můžeme v tomto období pozorovat dělení světa na **vnější (povrchový svět jevů)** a na **skrytý svět slepé, iracionální vůle**. Zde se tedy snaží najít určité východisko ze světa absurdnosti. Pomoc pro ohroženou existenci hledá v umění. Říká, že člověk potřebuje umění, aby mohl snášet těžký lidský úděl. Líbí se mi rozdělení jeho umění na apolónské, jež je zahleděno na vnější tvářnost světa, které nám sice přináší krásné a útěšné iluze, ale ukazuje nám svět v podobě krásného a dokonalého, kterým není a ani nemůže být (viz předtucha smrti). To je dle mého názoru přesně ten pohádkový svět, který touží vidět většina lidí a „ohlupují“ se jím. Snaží se žít v pohádkovém světě a hrají si na optimisty. Jenže ta skutečná pravda je v umění jiného druhu – v umění dionýském. Je to umění původní, hlubší, pravdivější. Je tím, co nám umožňuje spatřit hrůznou tvář života, ale je čisté a skutečné! Lidé se však nechtějí zabývat ničím, co je takto pravdivé a ostatní považují za pesimistické bláznů. Jenže cesta dionýská je tou správnou, protože někam vede – má cíl...

Ve svém druhém období (pozitivistickém) však dimenzi umění překračuje, jelikož už na jeho spásnou roli v životě člověka nevěří. A jak pokračuje? Ano, jak lze správně vyvodit, opře se o vědu a začíná věřit v budoucnost racionálního úhlu pohledu na „lidský problém“.

Třetí období, které svět nazývá metafyzické, v sobě nese termíny **vůle k moci**, **nadčlověk** a **věčný návrat stejného**. Stává se vyvrcholením jeho filosofické činnosti, je nejpłodnější, nejzajímavější, ale zároveň také nejtragičtější, jelikož zde Nietzsche dokonale překračuje lidskou omezenost.

Lidé ho označují za paranoika, za duševně chorého člověka, jenže on v tomto období ze sebe vydává maximum a píše svá nejlepší díla. Opět zde rozděluje lidský druh na ten, co žije v „pohádce“, a na ten, co pomalu, ale jistě procitá. Samozřejmě tímto dělením nemyslím nic jiného než diferenciaci na morálku **panskou** a **otrockou**, přičemž panskou morálku můžeme volně přiřadit k dionýskému umění. Otrocká morálka vzniká odvozeně jako obrana proti hodnotám; proti těm sice nepříjemným, ale skutečným. Nese si s sebou ponižující, ničeho nedosahující falešné vlastnosti jako odpuštění, pokora, milosrdenství. Nietzsche je rozčarován tím, že tato morálka ve světě vítězí (a tudíž táhne svět vědy ke dnu). V řešení tohoto problému je ale Nietzsche příliš radikální a nasazuje proti této hloupé lidské stádnosti – **nadčlověka**. Mohlo by se na první pohled zdát, že se zde zcela vyklonil z té původní

¹³ Tento výrok se stal Einsteinovým nejoblíbenějším. Když se nad touto větou zamyslíme, zjistíme, kolik pravdy v sobě skrývá.

racionální dráhy a našel si svého nového Boha. Ale zdání klame, protože nadčlověk není jeden; naopak snahou je, aby lidský rod plodil lepší a vývojově silnější jedince, což samo o sobě přináší i větší a rychlejší pokrok ve vědě, a tím se opět posouvá Nietzsche na cestu s podtitulem „správná“!

Nietzscheho „Wille zur Macht“ je vůle vždy nadprůměrná a právě pro její vlastnost probouzet v člověku jen ve výjimečných situacích je opět ta čistá. Nietzschemu už nejde jen o ubohý boj o existenci, nýbrž jde o pravou vůli k tomuto boji, k moci.

3. 2. Ewige Wiederkunft des Gleichen¹⁴

Nejdůležitější a konečnou epochou díla Friedricha Nietzscheho je však myšlenka – **Ewige Wiederkunft des Gleichen**, kterou bohužel Nietzsche lidstvu zcela nikdy neobjasnil. Myslím si však, že se její význam velmi úzce dotýká zákonů relativního světa.

Nietzsche zde objevuje jádro „nadproblému“ lidského světa, který je srovnatelný se světem relativním. Život bere také jako věčný a nezničitelný; svět má dle něj určitý řád, vládu, pohyb a je také věčný a nepřetržitý. Úvaha o tom, že zde Nietzsche jistě nemyslí na svět s danou hmotou a lineárním časem, je zcela jistě oprávněná. Překračuje zde tedy ve svém díle řád omezeného světa. Tato myšlenka věčného návratu ho svým způsobem osvobozuje, ale přivádí ho do jisté míry i k šílenství... Proč? Dokážeme si vůbec představit, co relativní svět všechno skrývá? Nedokážeme! Nemáme tak vyvinutý mozek, abychom mohli své představy absolutně změnit a zracionalizovat nám zatím nepředstavitelné okolnosti skutečnosti. Nietzsche byl velmi daleko v těchto úvahách a jeho vysoká inteligence mu část této pravdy dovolila odhalit, ale pak ho také zničila.

Tuto úvahu bych ráda ukončila slovy, která se jistě nesetkají s uznáním, ale budiž... Dle relativního světa žijeme najednou v několika dimenzích, aniž bychom o tom zatím věděli. Okamžik „ted“, kdy píši tuto práci, mně dává informaci o životě tohoto člověka, o tom, že jsem nad tím už někdy přemýšlela, o tom, že se mi tyto představy „zatraceně líbí“ a tak dále. Ale jsou to jen úvahy, které se v relativním čase posunují rychlostí, jakou jim dáme my. V situaci „ted“ nedokážeme spravedlivě hodnotit situace před tím, jež si nepamatujeme, i když posuzováno v lineárním čase, proběhly před několika vteřinami. Ten, kdo pochopil, co jsem tím chtěla říct, jistě chápe cíl této věty. Nietzscheho jeho myšlenky naprosto jistě nezničily, jelikož relativita nám takový stav neumožňuje – a Nietzsche to věděl!

Friedrich Nietzsche

¹⁴ Překlad z němčiny – Věčný návrat stejného.

3. 3. Jungovy archetypy

„...Byly ve mně věci, o kterých jsem věděl, tohle je tatínek, a jiné, ze kterých jsem cítil, tohle je maminka. Ale v tatínkovi a mamince žili zase jejich otcové a matky, které jsem skoro neznal; ... Snad i oni jsou něčím přítomni ve mně... Snad to množství, které je v nás, jsou naši předkové do bůhvíkolikátého kolena. ... Třeba každý z nás je součet lidí, jenž narůstá z pokolení do pokolení...“

„Ne ještě jinak. Řekněme, že člověk je něco jako zástup lidí..., je to pomíchaný houfec, ale má společnou cestu. Vždycky někdo z nich je v čele a vede kus cesty; a aby bylo vidět, že vede, myslíme si, že nese v ruce standardu, na které je napsáno Já...“¹⁵

V této subkapitole bych velmi ráda vyzdvihla myšlenky jednoho z nejslavnějších švýcarských filosofů, psychologů a psychoterapeutů 20. století, zakladatele analytické psychologie Carla Gustava Junga.

Jungova filosofická otázka kolektivního nevědomí se opět opírá o relativitu. Neseme si v sobě vzory chování typické pro náš lidský druh. Zvířata si nesou zase své typické vzory, rostliny své atp. Kde se v nás však toto kolektivní nevědomí bere? Dle mého názoru je to další důkaz všespojitosti, globálnosti, celistvosti tohoto světa. Vše souvisí se vším. Důkaz pro existenci řešení naší druhové absurdity. Energie se neztrácí, neumírá..., předává se. Až nalezneme systém, jakým způsobem tento fenomén funguje, budeme jej moci využívat účelně. Ovlivňovat a porušovat zdánlivou lineární posloupnost.

Z jednoho úhlu pohledu lze lidský život (bytí obecně) přirovnat k matematice. Je zde neskutečné množství jakýchsi vzorců, vzorečků, rovnic i nerovnic. Na první pohled se zdá, že je tím život sám o sobě předurčen k jisté stereotypní stagnaci, avšak stačí jeden človíček (jako například Einstein) a změní jistotu těchto předložených vzorců a poposune na čistě vědecké bázi lidstvo o několik složitých operací kupředu. Zaslouží se tím o vývoj. Někdy je zkrátka nezbytné nahlížet na existující „kolektivní nevědomí“ s velkou pozorností a hledat v něm odpovědi na nezodpovězené otázky. Toto kolektivní nevědomí v sobě obsahuje všechna řešení.

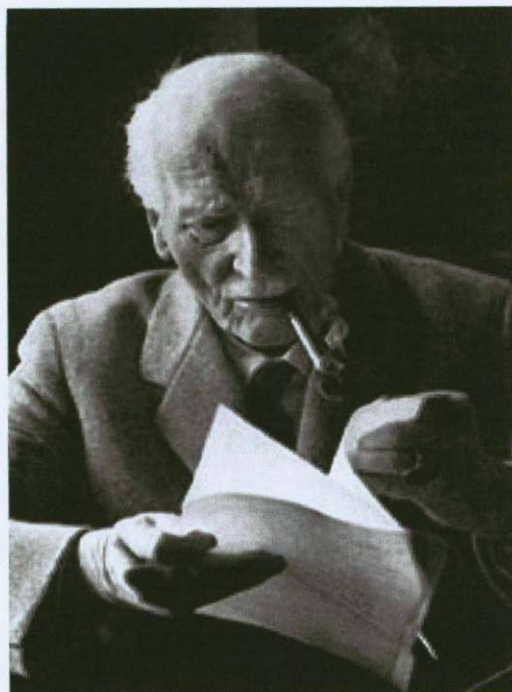
Všechno toto zkoumání je samozřejmě úzce vázáno na další rozvoj lidské centrální nervové soustavy, protože ta, ostatně jako celý náš organismus, podléhá neustálému vývoji¹⁶.

¹⁵ Čapek, K.: *Obyčejný život*, vyd. 14., 1956, kap. XXXI.

¹⁶ Blíže je tomuto tématu věnována pátá kapitola této práce.

Naopak, když nahlédneme do knihy Mistra Eckharta, zjistíme, že i pravý opak tohoto vývoje CNS skrývá jistou danou skutečnost: „Beati pauperes spiritus, quia ipsorum est regnum caelorum¹⁷.”

Je obecně známo, že lidé „mající méně sebe“ jsou šťastnější. Neznají vnitřní boj. Jsou tu pro svět a svět je tu pro ně. Dávají si lehké cíle a zároveň si připadají důležití. Nevidí a nechtějí vidět, co všechno nevědí a měli by vědět. Nezajímá je to, mají pocit, že to k životu a smrti nepotřebují. Umějí si snad představit díky narušené CNS, co se skrývá pod slůvkem nic? Nebo jak je možné, že jsou tak bezproblémově šťastní? Třeba jsou toho skutečně ve své životní jednoduchosti schopni. Avšak co když jim vše naopak uniká?

Carl Gustav Jung (1875-1961)

¹⁷ Z lat. „Blahoslavení chudého ducha, neboť jejich je království nebeské.“

3. 4. Relativita v psychologii obecně

„Přemýšlím-li o svém životě a snažení, záhy si povšimneme, že skoro vše je spjato s existencí jiných lidí. Většinu toho, co víme a co myslíme, nám sdělili jiní lidé řečí, kterou jiní vytvořili... Čím jedinec je a co znamená, tím je nikoli jako jednotlivý tvor, ale jako člen velké lidské pospolitosti, která určuje jeho hmotné i duševní bytí od kolébky až k hrobu. ... Denně nesčíslněkrát myslím na to, že můj zevní i vnitřní život spočívá na práci lidí dnešních i lidí již zemřelých, ... že se musím přičiňovat, abych stejnou měrou dával, co jsem přijímal a ještě přijímám.“¹⁸

„Jíme pokrmy, které vyprodukovali jiní lidé, máme na sobě šaty, které vyrobili jiní lidé, a bydlíme v domech, které postavili jiní lidé. Většinu toho, co víme a v co věříme, nám sdělili jiní lidé, prostřednictvím řeči, kterou stvořili jiní.“¹⁹

Hovořili jsme zde zatím o relativitě ve fyzice, ve filosofii a tuto podkapitolu bych ráda věnovala relativitě v psychologii. Tato věda, ač dceřiná věd předcházejících, má velký náskok týkající se naší problematiky. Jelikož všechna svá bádání a úsilí soustředí na vnitřní, duševní soustavu lidskou. Pomáhá lépe odhalovat roušku našeho složitého vědomí i nevědomí.

Avšak psychologie jako věda působí v našem problému i částečně negativně. Snaží se odstraňovat z lidského života tzv. „rušivé faktory“ a často bohužel zasáhne i v případech, které se dotýkají problému procitnutí. Takový člověk si nechá pomoci od své psychické bolesti, jež mu způsobila například smrt někoho blízkého, ale ztrácí onen svíravý náhled na svět; touhu po znalosti skutečného fungování světa a znovu degeneruje k „pohádkovému pohledu“.

Chtěla bych se zde zmínit především o psychoanalýze, jež má velmi blízko k tomuto fenoménu. Člověk sám v sobě hledá cosi, co není jeho vědomí přístupné. Představme si, že řídíme automobil, jedeme po vyznačeném, pohodlném okruhu a představujeme si, snažíme se odhadnout, co se asi děje v centru města. Jak moc by nás to zdržovalo, kdybychom nevyužili této snazší, rychlejší cesty. Takto se chová i naše vědomí. To, co je nepohodlné, pomalé, zatěžující, ukládá hluboko do paměti, do nevědomí. Je to pouze jakási jízda po okruhu.

¹⁸ Einstein, A.: *Jak vidím svět*, Praha 1966, Čs. spis., str. 115.

¹⁹ Einstein, A.: *Jak vidím svět*, Praha 1966, Čs. spis., str. 13.

Formou psychoanalýzy se stala hypnóza. Hypnóza pomáhá hledat v člověku jeho skrytý svět – relativně „rádoby“ zapomenutý svět. Snad kolektivně nevědomý svět?

S. Freud s C. G. Jungem toto téma svými výzkumy a pojednáními velmi obohatili. Opět důkaz pro onu splývavost myšlenkového působení do centra naší problematiky. Nejen filosofie, biologie, ale i psychologie a vlastně úplně vše jest relativní. Vše usiluje o totéž, poznat skutečnou podstatu všeho, jelikož vše je ovládáno stejnými zákony.

4. 1. Očtyřlístek vnějšku

Střední část této kapitoly je věnována čtyřlístku vnějšku, který je tvořen čtyřmi hlavními částmi: 1. Vnější svět, 2. Vnitřní svět, 3. Vnější svět, 4. Vnitřní svět. Tato část je věnována tomu, jak se tyto čtyři části vzájemně ovlivňují a jak se mohou změnit.

Čtyřlístek vnějšku je tvořen čtyřmi hlavními částmi: 1. Vnější svět, 2. Vnitřní svět, 3. Vnější svět, 4. Vnitřní svět. Tato část je věnována tomu, jak se tyto čtyři části vzájemně ovlivňují a jak se mohou změnit.

Je tedy možné, že vnější svět může být ovlivněn vnitřním světem a naopak.

Čtyřlístek vnějšku je tvořen čtyřmi hlavními částmi: 1. Vnější svět, 2. Vnitřní svět, 3. Vnější svět, 4. Vnitřní svět. Tato část je věnována tomu, jak se tyto čtyři části vzájemně ovlivňují a jak se mohou změnit.

4. Výtvarné umění a relativita

Tato kapitola se zabývá jistou spojitostí mezi výtvarným uměním a teorií relativity. Mým druhým oborem je výtvarná výchova. S teorií relativity jsem tento předmět spojila již ve dvou seminárních pracích. Poslední práce se týkala rozboru kubistického díla malíře Bohumila Kubišty „Hypnotizér“. Tato práce byla sepsána v květnu roku 2004 a je k nahlédnutí na katedře výtvarné výchovy.

Tato práce vznikala v době, kdy jsem na katedře společenských věd sepisovala svou ročníkovou práci z filosofie na téma „Teorie relativity ve filosofii 20. století“. Hledala jsem odpověď na to, jakým způsobem lze tuto relativitu vyjádřit výtvarným ztvárněním. Napadlo mě, že by bylo dobré porovnat dobu vzniku této teorie s výtvarným uměním, jež se v té době rozvíjelo.

4. 1. Čtyřrozměrné umění

Střípky náznaků této nepopsatelné časoprostorové globálnosti lze spatřovat v několika směrech. Avšak nejvíce se podle mého názoru, a to jistě značně opodstatněného, tento vliv projevil v tvorbě kubistické. Položme si tedy znovu základní otázku. Jakým způsobem by člověk mohl vyjádřit tento čtyřrozměrný časoprostor? Lze umělecky ztvárnit tento vědecký fakt?

Odpovídám si takto. Když budu muset výtvarně vyjádřit něco tak složitě nejasného, tak se budu snažit tento faktický zdroj, ze kterého bude dílo vycházet, znázornit z několika pohledů. Tato „několikapohledovost“ zabrání možnosti zapsání tohoto obrázku do jakési strukturní bodové sítě. Obraz ztratí svůj jasný smysl a stane se opravdu relativním. Bude zde velmi těžko dohledatelný původní zdroj, ze kterého tvůrce čerpal. Tento fakt ostatně doprovází téměř všechna kubistická díla.

Je tedy možné hledat v této historické výtvarné epoše něco více? Snad jistý odraz dobového vědeckého zkoumání? Osobně se domnívám, že ano.

Kubistické znázornění světa je tedy dle mého názoru také odkaz doby, která přináší teorii relativity a s ní související existenciální disputace. Myslím si, že kubismus se snaží zobrazovat tento imaginární relativní svět, kde časoprostor umožňuje „několikapohledovost“.

4. 2. Hypnotizér

Když jsem tedy váhala nad výběrem obrazu pro svou ročníkovou práci z výtvarné výchovy, zvolila jsem si rozbor již výše zmíněného díla slavného kubistického malíře Bohumila Kubišty „Hypnotizér“. Tento obraz si lze prohlédnout v příloze této diplomové práce.

Jako by zde hypnotizér měl punc času a mohl v jednom okamžiku zcela ovládnout starcovu mysl (proto jsou jeho ruce znázorněny v několika úhlech, jako by se hýbaly...). Také kniha najednou ztrácí svou klasickou moudrost tím, že se ruší její statika rotací. Kniha je zde jako symbol moudrosti, danosti, zákona, ale nepůsobí tak po malířových úpravách... Nic není dané – vše je relativní...

Když se zamyslíme nad jednotlivými předměty v obraze, tak nás krom knihy zaujme také pravý horní roh obrazu, v němž jsou na polici znázorněny dva objekty. Osobně se domnívám, že se jedná o věšticí křišťálovou kouli a lebku. Toto zátiší umocňuje atmosféru hypnotizérství, alchymie, osudového předurčení. Jakoby stařec cítil nevyhnutelnost konce své životní poutě, prázdnotu a životní absurditu...

5. Možnosti centrální nervové soustavy

Úvod této náročnější kapitoly snažící se popsat neprozkoumané možnosti fungování naší centrální nervové soustavy zahajují subkapitolou nazvanou Komunikace.

5. 1. Komunikace

„...Řeč vod, lesů, bouří, větrů, tvorstva, zvláštní sdělení, které má pro každého člověka každé místo na zemi, organisace těla lidského, které je vždy v souvislosti s půdou, na níž roste, skryté dějiny rodu v tisíciletích určují typ každého jazyka, jeho slovní skladbu a rytmus.“²⁰

Všechno ve světě je propojeno vzájemnou komunikací. Z tohoto důvodu je pokládána komunikace za přírodní, a tím i životní princip. Komunikací rozumíme výměnu informací, přijímání, zpracovávání a vydávání informací. Informace je přijatý signál čili takový signál, který po přijetí u příjemce vyvolá jakoukoli strukturální či funkční změnu, reakci. Kromě signálů kosmických i pozemských z různých energetických zdrojů, jsou vzájemnými informacemi propojeny také všechny živé organismy. Byly prokázány jisté formy komunikace jako tzv. distanční interakce už na nejnižších úrovních živé hmoty, například mezi tkáňovými kulturami. Existují i jisté komunikační formy mezi rostlinami a živočichy.

Člověk jako organizovaný systém je řízen informacemi předávanými uvnitř těla a nadán schopností přijímat a zpracovávat informace zvenku. Signály přijaté vnímacími orgány (i mimosmyslově) se zpracují na informace už v průběhu pomocí centrální nervové soustavy.

„V retikulární formaci se vhodné signály posilují a nevhodné utlumují, načež v thalamo-hipokampálním systému nabývají určité citové ladění. Informace, které se v dané životní situaci stávají středem zájmu a pozornosti, se analyzují v korových analyzátorech (jde o vnímání specifické – zpracované v isokortexu), zatímco nevýznamné informace zůstávají v pozadí (jakožto tzv. nespecifické vnímání globální, jež je úlohou alokortexu).“²¹ Toto lze lépe pochopit na známém a důkladně propracovaném vztahu figura – pozadí.

Existuje několik způsobů mezilidské či mezidruhové či obecné komunikace vůbec. Proč jsem tuto kapitolu vůbec započala? Lidský mozek je velmi specifická, složitá, po dlouhé a

²⁰ Březina, O.: *Skryté dějiny. – České myšlení*, Mel., 1970, str. 9.

²¹ Sovák, M.: *Biologické základy učení*, Praha 1985, SPN, str. 73.

dlouhé roky zkoumaná oblast lidského těla. Právě tato část stojí jako nepřekonatelná překážka v oblasti relativního chápání a zároveň paradoxně jen vlivem rozvoje její oblasti můžeme její problematiku přivést do úspěšného cíle. Jak jsem již nastínila, z množství komunikačních prvků se dále zaměříme na komunikaci mimosmyslovým vnímáním.

5. 2. Komunikace mimosmyslovým vnímáním

„Nebylo by neštěstí, že (některý člověk) nevidí dál, ale jakési neštěstí je, hlásí-li, že dál není nic, nebo co tam je, je bezcenné...“²²

Z pradávných dob tradované a v průběhu věků opakovaně zjišťované různé fenomény, jež se vymykají lidskému chápání, se stávají v poslední době předmětem důkladného a seriózního zkoumání. Metody exaktních věd se tu pokoušejí překročit hranice, jež drží člověka v zajetí jeho možností smyslového vnímání. Zjišťovaná fakta ukazují, že člověk za jistých okolností může přijímat (vědomé i nevědomé) energetické signály, jež jsou mimo vlnový rozsah energií, na něž jsou lidské receptory uzpůsobeny.

Především je to telepatie, což je označení pro mimosmyslový přenos informací na dálku v mezilidské interakci. Velký význam v mezilidské komunikaci plní fenomén myotransferu (svalového přenosu, tj. přenosu svalové energie z člověka na člověka). Pro zjednodušení zde uvedu příklad. Je známo, že společně a společným úsilím konané akce jsou hodnotnější než akce a výkony jednotlivců. Mezi dobrými přáteli a v dobré pohodě se člověk cítí podstatně lépe nežli v prostředí, byť i luxusním, ale zato plném napětí a nejistoty.

Zkoumáním uvedených a dalších fenoménů mimosmyslové komunikace se zabývá obor zvaný psychotronika, o které zde nebudu hovořit, avšak ráda bych se „ponořila“ do oblasti telepatické.

²² Čapek, K.: *Místo pro Jonathana*. – Praha 1970, str. 13.

5. 3. Telepatie

Samo slovo telepatie je řeckého původu a znamená přenos myšlenek bez účasti známých smyslových orgánů. Přenos se přitom provádí i na velké vzdálenosti. Odborníci tuto stručnou formulaci ještě rozvíjejí dál a rozlišují účastníky telepatie podle toho, zda telepatický vzkaz přijímají či vysílají. Ten, kdo vzkaz předává, je induktor, přijímací osoba je pak receptor. Tím veškeré uznávané termíny a znalosti ohledně tohoto fenoménu končí. Zbytek jsou jen dohady, hypotézy a tisíce experimentů prováděných na ryze soukromé i maximálně profesionální bázi.

Telepatie je ke zkoumání doslova předurčena nejen pro sám fakt, že jde o něco tak fascinujícího jako je čtení myšlenek, ale také proto, že její výzkum je relativně nenáročný. V podstatě prý stačí jen dvě osoby a pár vědců, kteří je hlídají a výsledky vyhodnocují. Nejruznější pokusy s telepatii se prováděly intenzivně už během studené války a případné úspěchy měly sloužit armádě. Proto se telepatie testovala v tak extrémních podmínkách jako na ponorkách, v podzemních krytech či na opravdu velké vzdálenosti. Velké množství testů ohledně parapsychologických schopností např. provedl v letech 1927-1963 ruský vědec Vasiljev, který vycházel z teorie elektromagnetických vln vyzařovaných mozkem. Výsledkem těchto pokusů byly nezanedbatelné úspěchy, ale souvislost s elektromagnetickými vlnami se podařit neprokázalo. Podobně to dopadlo i při jiných výzkumech. Vznikla tak řada různých teorií, které se telepatii snaží vysvětlit, žádná z nich ale nebyla nikdy skutečně prokázána.

Telepatie se stejně jako jiné mimosmyslové schopnosti rozděluje na spontánní a vyvolanou. Na spontánní jste možná sami narazili v běžném životě. S někým se bavíte a on najednou řekne přesně totéž, co jste chtěli říct vy. Na někoho myslíte a on vám za chvíli zavolá nebo ho potkáte na ulici. Zde je patrné úzké spojení mezi telepatickým vnímáním a tzv. „teorií polí“, která se týká spíše další subkapitoly. Vyvolaná telepatie je v současnosti spíše vedena na experimentální bázi.

„Obecně se má za to, že velký vliv na fungování telepatie a dalších mimosmyslových schopností má hladina frekvence mozkových vln. Měří se v cyklech za sekundu, udává v Herzích a zajímavé je, že člověk ji má jinou než zvířata. Rozlišujeme čtyři hladiny. Hladina Beta (14 Hz a víc) je náš běžný stav, kdy se soustředíme a převládá u nás logické myšlení. Hladina Alfa (8-13 Hz) je stav prostý napětí a stresu. V této hladině jsem plně při vědomí, ale naprosto v pohodě. Abyste se do této hladiny dostali, stačí jen zavřít oči. Hladina Theta (4-7 Hz) je stav, kdy jsou všechny naše funkce v útlumu. Zažíváme ji při spánku. A hladina Delta

(0,5-3 Hz) je stavem naprostého útlumu nebo bezvědomí. Pro mimosmyslové schopnosti je důležitá nízká hladina alfa.²³ Je prokázáno, že v tomto stavu se naše tělo perfektně soustředí, regeneruje. Celkově má na nás tato hladina blahodárny vliv. Je to stav, do kterého se uvádí tibetští mniši formou meditace.

Tento stav se například na katedře tělesné výchovy a sportu, kde jsem měla tu čest až do svého zranění studovat, trénuje pomocí autogenního tréninku. Sportovci pak mají nad svými výkony lepší kontrolu, což jim pomáhá k lepším sportovním výsledkům.

Myslím si, že dalším zkoumáním tohoto telepatického, mimosmyslového vnímání lze odhalit hlubší zákonitosti fungování našeho světa. Velké množství faktů zůstává stále našemu vědomí skryto. Vše je vázáno na vývoj centrální nervové soustavy. Spolu s tímto vývojem lidstvo postupně vytvoří odpovědi i na takové otázky, jež si dnes nedokáže ani položit. Telepatie nebude za pár stovek let nic výjimečného, bude to pouze důsledek kvalitativního růstu CNS. Časoprostor nebude pouhým slovem, ale obecným faktem, který bude možné využívat v běžném životě. Lidstvo bude znát principy přesunů těchto veličin.

²³ Reiniš, S.: Výňatek z článku v časopise Československá fyziologie, 2002.

5. 4. Telepatie - výzkum

„Život mě poučil nic nezahazovat, i kdyby to naráželo na veškeré naše teorie nebo se to zdálo už předem nevysvětlitelné. Člověk je sice zneklidněn; není si jist, zda kompas správně ukazuje, ale v bezpečí jistotě a v klidu se nedělají žádné objevy.“²⁴

Takzvané „Ganzfeld“²⁵ experimenty mají dokazovat možnost telepatického přenosu informací a pokládají se za nejpřesnější způsob zkoumání mimosmyslového přenosu prostřednictvím síly *psí*. Princip je jednoduchý. V podstatě jde o přenos myšlenek od jedné osoby ke druhé, která je ve vedlejší místnosti a na očích má klapky - poloviny pingpongových míčků osvětlené červeným světlem, takže zorné pole je homogenně růžové. Vysílající osoba soustředí pozornost na jeden ze čtyř obrázků a snaží se jej vyslat příjemci. Ten leží ve vedlejší místnosti a po skončení „vysílání“ je se všemi obrázky seznámen. Má určit, který byl vyslán. Jde o klasický experiment prováděný už desítky let. Některé pokusy sice vyzněly pozitivně, ale přesně koncipovaný zásadní experiment, který byl veden zástupcem jak parapsychologů, dr. Honortonem, tak zástupcem vědců, psychologem Rayem Hymanem, došel v roce 1986 k jednoznačně negativním výsledkům. V „pozitivních“ experimentech byly prokázány statistické chyby. Od té doby se stal hlavním zastáncem telepatie profesor parapsychologie Robert Morris z Univerzity Edinburgh, který každoročně „ganzfeld“ pokusy opakuje, stále s výsledkem negativním. Nutno podotknout, že jsou tyto pokusy mezi anglickými vědci hodnoceny jako plýtvání veřejnými prostředky. Rovněž je v současné době tvrdě kritizován výzkumný program tzv. „Národního centra pro komplementární a alternativní medicínu“ při NIH v USA, které poskytuje granty na výzkum telepatie, navržený E. Targovou.

²⁴ Jung, C. G.: *Wort und Bild*. – Freiburg, 1975, str. 35.

²⁵ Z něm. ganz = celý, celkový; das Feld = pole, rovina, role.

5. 5. Transpersonální interakce - výzkum

Tuto kapitolu nezařazuji z důvodů náboženských. Nejsem věřící. Avšak v těchto výzkumech, kterými se tato kapitola zabývá, shledávám jistou možnost vysvětlení funkce „teorie polí“. Toto pole působí na druhého člověka na dálku způsobem jiným než pohledem nebo řečí. Jedná se o jakési energetické pole.

Domnívám se, že časoprostorová relativita existuje v životě člověka v jeho nevědomí. Posmrtně nebo při případném stavu, kdy naše vědomí ustupuje (př. v bezvědomí – viz hladina mozkových vln Delta), lze prohlédnout tuto obecnou relativitu. Možnost tohoto fenoménu je zatím prokazatelná pouze v případě, kdy přestanou fungovat složky vědomí.

K tomu přistupují další pozorování, která ukazují, že také mezi jednotlivými osobami dochází k určitým spojením, která se nedají vysvětlit synaptickou aktivitou ani jiným mechanismem, například elektromagneticky. Patří sem v první řadě tzv. „léčení na dálku“. Práce, kterými se zabývá tato kapitola, byly uskutečněny podle běžných pravidel výzkumu tak, že výzkumník vezme dvě skupiny přibližně klinicky stejných pacientů a skupinu dobrovolných prosebníků, kteří se modlí za jednu skupinu, ale ne za druhou. Obě skupiny pacientů vůbec nevědí, že takový pokus probíhá. Pak se statisticky vypočítává významnost rozdílu mezi skupinami, co se týče přežití, uzdravení, nebo alespoň zlepšení stavu.

V roce 1969 Platon J. Collipp, přednosta dětského oddělení v newyorské nemocnici East Meadow, studoval skupinu dětí s leukémií. Sestavil je do dvojic s přibližně stejnou vážností onemocnění. Za jednu z nich se denně někdo modlil, za druhé nikoliv. Pravidelně děti kontroloval, zda se zlepšují nebo zhoršují. Po patnácti měsících bylo sedm z deseti dětí, za které se někdo modlil, stále ještě naživu, zatímco jen dvě děti, za které se nikdo nemodlil, přežily.

V roce 1988 použil Randolph C. Byrd podobný design pokusu. Studoval velkou skupinu 393 pacientů na koronární jednotce v San Francisco General Hospital. Pacienti byli losováním rozděleni do dvou skupin, za jednu se někdo bez jejich vědomí modlil, za druhou ne. Nikdo, ani ošetřující lékaři, ani personál, ani pacienti nevěděli, ve které jsou skupině. Modlíci byli křesťané, kteří chodili pravidelně do kostela. Bylo zhodnoceno celkem 26 ukazatelů zdravotního stavu. Z toho modlitby zlepšily šest ukazatelů: výskyt srdečního selhání, nutnost požití diuretika, srdeční zástavu, výskyt pneumonie, nutnost požití antibiotik a nutnost umělé ventilace plic.

V roce 1998 Elizabeth Targ uveřejnila sdělení, že modlitba pomáhá zlepšit příznaky AIDS. Ve skupině ovlivněné modlitbou museli jen tři pacienti být hospitalizováni, ve skupině neovlivněné jich bylo dvanáct. Pacienti ovlivnění modlitbou měli lepší náladu než neovlivnění. Ve svých studiích autorka pokračuje.

Pravděpodobně nejlépe dokumentovaná je již v předchozí kapitole zmíněná studie Williama Harrise. Ukazuje, že modlitba bez vědomí příjemce, tzv. intercesorní modlitba, může ovlivnit zdravotní stav těžce nemocných pacientů. Harris měl skupinu skoro tisíce pacientů s vážnými srdečními potížemi. Pacienti byli rozděleni do dvou skupin, jedna byla kontrolní a jedna ovlivňovaná modlitbou. Pacienti ani nikdo jiný se nikdy nedozvěděli, že jsou ovlivňováni modlitbou. Modlíci nikdy nebyli v nemocnici a znali jen křestní jména a datum narození pacientů. Prosebníci byli křesťané a věřili v Boha a léčivou sílu modlitby. Modlili se za nemocné denně. Skupina, ovlivněná modlitbou, měla o jedenáct procent lepší ukazatele uzdravování než kontrolní skupina. Nebyli tedy uzdraveni všichni a úplně. Harris o výsledcích pravil, že by mohly ukazovat přítomnost „jiné inteligence“.

Tyto příklady ukazují, že za jistých okolností může jeden člověk ovlivnit zdravotní stav jiného člověka. Neznamená to však, že takovýto vliv může nahradit rutinní léčení obvyklými metodami. Výsledky jsou nepříliš výrazné, zpravidla jsou ovlivněni jen někteří pacienti a jen některé příznaky.

Myslím si, že velkou roli zde zaujímá znalost práce s energetickým polem, s energií vůbec. Lidové léčitelství je vlastně založeno na stejném principu. Jsou zde plně využívána energetická pole člověka. Člověk vysílá svou energii do místa, jež mu zpětně vysílá jisté signály (teplo, brnění atd.). Předávaná energie posiluje ono místo, čímž působí kladně na jeho uzdravení.

5. 8. Centrální nervová soustava

Jak je to tedy se současným stavem naší centrální nervové soustavy? Problém lidského vědomí, existence, nebo neexistence duše doprovází lidstvo od nejstarších dob. Zatím je tento problém považován za neřešitelný. Někteří se domnívají, že se nikdy nedozvíme, co to vědomí vlastně je, v čem spočívá jeho jedinečnost. Vysvětlení, která existují, jsou vesměs hypotetická. Dualismus hmoty a nehmotného vědomí zdůrazňoval již Descartes v sedmnáctém století, čímž se dostal do nejmodernějších filosofí. Řešení tohoto problému předpokládají filosofové, teologové, biologové, psychologové, parapsychologové a matematici.

Současná neurofyzilogie studuje mechanismy činnosti mozku, které se dají objektivně měřit a pozorovat. Je možné snímat elektrické potenciály z jednotlivých nervových buněk a z větších oblastí mozkové tkáně, je možné analyzovat mozek biochemicky a je možné objektivně studovat chování, pozorovat je a zaznamenávat.

Na druhé straně však existuje náš subjektivní prožitek skutečnosti. Uvědomujeme si sebe a své okolí, přemýšlíme, pamatujeme si některé věci a to vše je naším subjektivním vlastnictvím, které nemůže nikdo jiný přímo pozorovat a vnikat do něj. Mění se prostřednictvím okolí, ale také vlivem léků, drog, hormonů, úrazů, mozkových nádorů a podobně.

Dále bych zde chtěla nastínit funkci mozkové oblasti jako takové, abychom si lépe uvědomili její možnosti. Dále je zde vyzdvižen jistý nesoulad a s ním spojená hypotéza nemožnosti funkce mozku na čistě prokazatelné biologické úrovni.

„Mozek se skládá z nejméně deseti miliard nervových buněk, neuronů, které spolu komunikují přes nervová spojení, synapse, chemicky. Přenos vzruchu přes synapsi trvá asi půl milisekundy. Analýza dost jednoduchého nervového děje vyžaduje spojení milionů neuronů a trvala by tedy tisíce milisekund, celé vteřiny. Typickým příkladem takovýchto komplikovaných synaptických spojení je lidská řeč. Práce Libermanova z roku 1970 ukazuje, že časové parametry porozumění a tvorby řeči jsou takové, že lidská řeč vlastně ani není možná. Zvuk řeči přenesený z vnitřního ucha je nejprve analyzován v mozkovém kmeni, kde projde přes několik synapsí se zpětnými vazbami. Musí se srovnávat všechny součásti slova, hlásky a slabiky i tón řeči. Pak projde zvukový signál do mozkové kůry, kde se v primární mozkové kůře analyzuje nejdříve, a pak přejde do řečové oblasti, kde se rozebírá a vyhledává význam slova. Synaptická spojení by tuto funkci vykonala za několik vteřin. To samozřejmě nestačí k normální konverzaci. Oblasti reagující na mluvenou řeč jsou široce rozprostřeny po

mozkové kůře. Tisíce synaptických spojení nestačí na analýzu proudu řeči. Odpověď by také s vyhledáváním slov a jejich spojení trvala vteřiny. Lidé by se v reálném čase nikdy nedomluvili.

Obdobný je příklad mozkové analýzy zrakových vjemů. Prvotní analýza probíhá v sítnici. Zde se rozeznává barva, tvar, poloha a pohyb předmětu. Pak se tyto charakteristiky odděleně přenášejí do centrálního nervového systému, až se konečně v mozkové kůře opět skládají dohromady, hledá se význam a pojmenování pozorovaného předmětu a emocionální vztah člověka k němu. Nakonec následuje motorická odpověď. A to vše by při vysokém počtu synaptických spojení trvalo několik vteřin. Kromě synaptických spojení musí v mozku být něco rychlejšího a přímočarého. ²⁶

Takových příkladů bude asi více a zdá se, že synaptická komunikace nestačí na zprostředkování mozkových funkcí. Do lidského vědomí vstupují tedy současně vjemy zrakové, sluchové, tělní, čichové, čímž vzniká jednotný proud vědomí, kdy spolu spolupracují rozsáhlé mozkové oblasti. Musíme si uvědomit, že toto se děje velmi rychle bez ohledu na anatomické vzdálenosti.

Profesor Reiniš byl sice velmi kritizován, avšak podle mého názoru zcela neobjektivně. Mozek je velmi složitá, neprozkoumaná oblast lidského organismu. S jejím dalším vývojem se člověk dostane k naprosto pro dnešní svět neskutečným objevům. Evoluční zákony pracují natolik přesně, abychom toto pravidlo nemohli považovat za jistý daný fakt.

²⁶ Výňatek z článku Stanislava Reiniše v Československé fyziologii, 2002.

Shrnutí

„Rozdíl mezi minulostí, přítomností a budoucností je jen iluze, i když tvrdošíjná.“

A. Einstein

Touto prací jsem se snažila především aplikovat Einsteinův fyzikální vzorec do filosofického pohledu fungování lidského bytí a nebytí. Zjistili jsme, že neexistuje univerzální časový proud. Čas není lineární ani absolutní, ale je relativní. Všechna měření týkající se prostoru a času ztrácejí svou absolutní hodnotu. Stávají se pouhými elementy sloužící k popisu jevů.

Pojem současnosti, minulosti a budoucnosti ztrácí svůj význam. Podle Einsteinova časoprostoru lze domyslet alternativy fungování tohoto světa, avšak na fyzikální bázi jsou dosud neprokazatelné.

K nastalému chaosu však přibývá ještě jedna důležitá faktická záležitost. Hmota a energie jsou vlastně prakticky zaměnitelné. Což znovu otřásá s místem onoho „c“ ve slavném vzorci. Hmota je ve svém důsledku vlastně určitá, zpomalená, seskupená forma energie. Vše hmatatelné je tvořeno touto energií, i my. Jsme v cíli, uvědomíme-li si platnost zákona zachování energie...

Závěr

“Člověk v sobě musí mít chaos, aby mohl zrodit tančící hvězdu.”

Friedrich Nietzsche

Snažila jsem se touto prací přiblížit problém, který považuji za nejzákladnější na tomto světě. Možná budou někomu připadat mé názory dosti kontroverzní a neobhajitelné, ráda se pak s tímto člověkem setkám a svou práci budu hájit, jak to jen bude možné.

Není vhodné zde psát o tom, co mi tyto úvahy o konečnosti života přináší či berou... Na obou stranách je toho mnoho. Snad se tyto myšlenky setkají s určitým pochopením i tak zvaného „praktického čtenáře“.

Závěrem bych chtěla dodat, že jsem se v několika případech sepisování těchto stránek přistihla při myšlence, zda se vyjadřuji dostatečně srozumitelně. Čtenář jistě podotkne, že je zde otevřeno několik problémů a nejsou „polopatičtější“ způsobem dořešeny. Ovšem to je právě ten problém, kdyby bylo vše dořešeno, kdybych uměla tento fakt lidského bytí vysvětlit, tak bych byla druhým Einsteinem. Bohužel, na něj si budeme muset ještě počkat a já doufám, že přijde brzy, protože se mi opravdu nechce ani stárnout, ani umírat.

Věnování

Svou diplomovou práci bych chtěla věnovat události, která se stala až po zadání tématu mé diplomové práce, a tudíž potvrdila nutnost nahlížet na život ne jako na samozřejmost a na smrt jako na fenomén, který nemusíme řešit, protože se nás „zatím“ netýká...

Rozhodla jsem se tuto práci věnovat lidem blízkým mně i mé rodině, kteří zemřeli 8. března 2003 u Nažidel na Kaplicku.

V únoru 2003, když jsem přijela domů na víkend, nám při své nedělní návštěvě vyprávěl pan Karel Fiala, trenér plaveckého oddílu TJ Slovan Karlovy Vary, jak je lyžování v Ramsau skvělé, vyprávěl spoustu úsměvných příhod a všichni jsme se výborně bavili. Má mladší sestra, členka tohoto oddílu, na toto lyžařské soustředění s tímto oddílem nejela, protože neumí lyžovat a čekalo ji mistrovství republiky. Já se svým přítelem odmítla, ač v autobuse bylo ještě pět volných míst.

V neděli ráno, 9. března, jsem měla telefonát. Moje maminka mi s hrůzou oznámila, že neoplan vracející se z Rakouska havaroval. Nastala ve mně obrovská panika. Cestou do budějovické nemocnice, kam dovezli některé zraněné, jsem skrytě doufala, že se jedná o omyl, a ani jsem nevěřila tomu, že to je zrovna jejich autobus...zrovna tento. Byl.

Nemá smysl popisovat situaci v nemocnici, kdy člověk chrlí jména a touží slyšet odezvu – ano, toho tady máme a pomůžeme mu.

V noci z 8. na 9. března, zde v tento osudný den vyhaslo najednou 19 životů.

Najednou tady ta konečnost byla, byla tak blízko. Tento Sarterův pocit konečnosti se do mě vepsal hodně hluboko a nemůžu jinak než hledat, jak nad touto absurdností zvítězit, nebo ji alespoň vysvětlit, a tím ji tohoto puncu absurdnosti zbavit.

Prameny

- Einstein, A.: Jak vidím svět, Praha 1993, NLN
- Einstein, A.: Z mých pozdějších let – Jak vidím svět II., Praha 1995, NLN
- Einstein, A., Infeld L.: Fyzika jako dobrodružství poznání, Praha 2000, AURORA
- Höfdding, H., Král, J.: Přehledné dějiny filosofie, Praha 1947, Česká grafic. unie a.s.
- Jung, G.: Wort und Bild, Freiburg 1975
- Machovec, M.: Smysl lidského života, Praha 1965, Nakl. politické lit.
- Sartre, J. P.: Zed', Praha 1992, Odeon
- Šlejhar, J. K.: Maloměstská idylla - Kyvadlo věčnosti, Praha 1991, nakl. Přemysl Plaček
- Whitehead, A. N.: Veda a moderný svet, Bratislava 1989, Pravda
- Weinberg, S.: První tři minuty, Praha 1995, Edice Kolombus
- Zeman, J.: Filozofie a přírodovědecké poznání, Praha 1985, Academia

Sekundární literatura

- Balibarová, F.: Einstein radost z myšlení, Praha 1995, Slovart
- Březina, O.: Skryté dějiny – České myšlení, Praha 1985, SPN
- Čapek, K.: Místo pro Jonathana - Úvahy a glosy k otázkám veřejného života z let 1921-37, Praha 1970, Symposium
- Čapek, K.: Obyčejný život, Praha 1956, Československý spisovatel
- Highfield, R., Carter, P.: Soukromý život Alberta Einsteina, Praha 1994, NLN
- Hollingdale, R. J.: Nietzsche, Olomouc 1998, Votobia
- Landau L. D., Rumer J. B.: Co to je teorie relativity, Praha 1971, Albatros

Slovníky

- Brugger, W.: Filosofický slovník, Praha 1994, Naše vojsko
- Durozo, G., Roussel, A.: Filosofický slovník, Ewa edition, 1994

Periodika

Československá fyziologie, red. Doc. MUDr. Jan Mareš, Csc., 1/2005

Filosofický časopis, vyd. Filosofický ústav akademie věd, šéfredaktor Petr Horák, č.2005

Internetové zdroje

<http://pyramida.kom.cz/clanky/msv1.htm>

<http://sweb.cz/kami15/>

<http://sweb.cz/mchlk/fotony.htm>

<http://sweb.cz/sas.killer/relativita.htm>

http://wiki.unas.cz/wikipedia/r/re/relativita_pohybu.htm

<http://wolny.cz/rosalynda/telepatie/abtele.htm>

<http://www.aip.org/history/einstein/emc1.htm>

<http://www.elabs.com/van/modlitba-cz-medicine-1.ht>

<http://www.sisyfos.cz/dokument/reinis.htm>

Příloha

Kubišta Bohumil – obraz Hypnotizér, plátno 60,5x58cm, r.1912

